OOG OP UITVOERING

JAARVERSLAG 2019

Cijfers Dienstverlening

Ledenbrieven

103

Totaal aantal inlogs VNG-fora

224.566

Totaal aantal binnengekomen vragen bij Klantcontactcentrum (KCC)

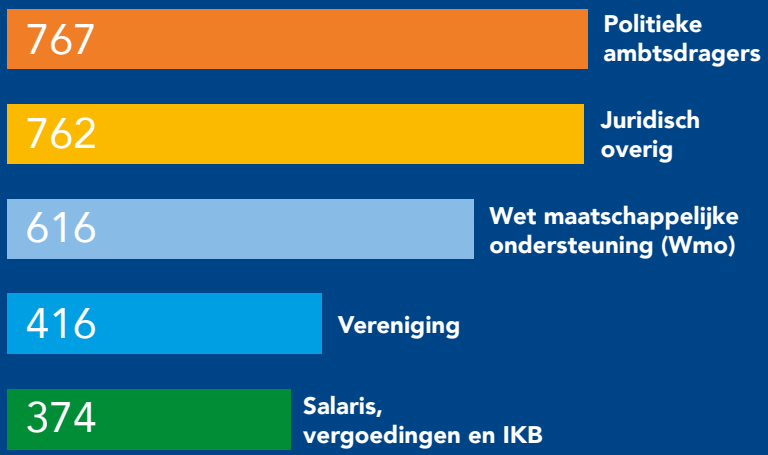
22.052

Percentage tijdigheid beantwoording vragen (binnen 5 werkdagen)

90%

Top 5 onderwerpen waar vragen over werden gesteld

Jaarverslag
2019

Inhoud

4 HIER STAAN WE
Oog op uitvoering

10 FINANCIËN
Steeds bijsturen om de begroting sluitend te krijgen

14 VNG REALISATIE
Uitvoering verbinden met beleid

16 ONTWIKKELING VNG
Een wendbare en veerkrachtige organisatie

19 LEEFOMGEVING
Weer een hoofdrol voor gemeenten

26 VNG CONNECT
Verbind mensenkennis

30 INCLUSIEVE SAMENLEVING
Niet het stelsel maar de uitvoering verbeteren

38 VNG RISICOBEHEER
Verstandig omgaan met risico's van vandaag en morgen

42 INFORMATIESAMENLEVING
Gemeenten nemen het voortouw

46 GEZAMENLIJKE GEMEENTELIJKE UITVOERING (GGU)
Samen de uitvoering versterken

50 VNG NALEVING
Handhaving begint met preventie

54 VEILIGHEID
Ondermijning aanpakken in de wijken

58 LOKAAL BESTUUR EN DEMOCRATIE
Meer taken, een sterker lokaal bestuur

62 EUROPA
Een jaar van transitie

64 OVERZEESE GEBIEDSDELEN
Kennis en ervaring uitwisselen met collega's

66 VNG INTERNATIONAL
Building Better Futures

70 KOMEN EN GAAN
Leonard Geluk volgt Jantine Kriens op als algemeen directeur

72 DOORKIJK NAAR 2020
Gemeenten en Rijk hebben elkaar nodig

Colofon
Dit is een uitgave van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming van de uitgever worden overgenomen.

Tekst en concept
Marjan Arenoe en Jolanda van Ham

Ontwerp en realisatie
VormVijf

Fotografie
Jeronimus van Pelt (omslag, p.8-9, 52-53), Studio Koot (p.3, 13, 70, 71), Shutterstock (p.11, 42, 57, 65), Henri Kaper (p.14), Ida van den Enk (p.17), Arie Raaphorst (p.18), Inge van Mill (p.19, 22, 25, 31, 32, 36, 37, 54, 56), Henk Tammens (p.23), iStock (p. 24, 35, 36, 50), Kick Smeets (p.26, 61), Henriëtte Guest (p.28-29), Gemeente Den Haag (p.40-41), Pieter Magielsen (p.47), Pixabay (p.48), VNG International (p.66, 67), Jack Tummers (p.68-69)

Voorwoord

2019 was geen makkelijk jaar voor gemeenten. De effecten van de decentralisaties van 2015 waren nog volop merkbaar. Door de extra taken op het gebied van de jeugdzorg, de Wmo en de Participatiewet, en de daarmee gepaard gaande bezuinigingen, de volumegroei in de jeugdzorg en de aanzuigende werking van het abonnementstarief zijn veel gemeenten in de knel geraakt. Meer dan voorheen was 2019 een jaar waarin gemeenten aan de bel trokken bij kabinet en parlement.

Zo hebben we in aanloop naar de voorjaarsnota meerdere malen met het kabinet gesproken. Met een open brief aan onze inwoners in het AD en de regionale kranten onderstreepten we onze noden en zorgen. Rond Prinsjesdag was er volop media-aandacht voor de financiële positie van gemeenten. In november waren we met ruim 150 wethouders aanwezig bij het Tweede Kamerdebat over jeugdhulp en -zorg.

Mede dankzij deze signalen erkende het kabinet onze problemen. Het Rijk weet hoe groot de kracht van gemeenten is, welke enorme verantwoordelijkheid wij dragen, en wilde ons tegemoetkomen. Ter compensatie van de opgelopen tekorten ontvingen we dit jaar eenmalig een bedrag van € 420 miljoen. In 2020 en in 2021 krijgen we er nog eens € 300 miljoen bij.

Maar dat biedt nog steeds geen structurele oplossing voor de situatie van gemeenten. Want als er niets verandert in de verhoudingen zoals die nu zijn, lopen de tekorten verder op. In veel gemeenten verlopen de begrotingsonderhandelingen moeizaam. Tekorten nopen tot bezuinigingen op voorzieningen als de bibliotheek en het zwembad, maar ook op onderhoud aan de openbare ruimte, evenementen en het culturele aanbod in dorpen en steden.

Tegelijkertijd staan nieuwe opgaven voor de deur. Gemeenten investeren volop in klimaatadaptie en de energietransitie. Stikstof en Pfas brengen extra uitdagingen met zich mee. Kortom: 2019 was het jaar van de rauwe werkelijkheid.

Als (koepel)vereniging van gemeenten zijn we niet van mening dat het stelsel opnieuw op de schop moet. Wel vinden we dat er specifieke oplossingen moeten komen voor specifieke problemen. Geen nieuw beleid, maar een betere uitvoering. Het thema van dit jaarverslag van 2019 luidt daarom ‘Oog op uitvoering’.

In dit jaarverslag leest u hoe het de VNG in 2019 vergaan is. De VNG staat stevig in haar schoenen. Door korte lijnen met de leden, door netwerken goed te bedienen en dankzij de inzet van alle leden van het bestuur en de commissies, die georganiseerd zijn op basis van geografische en politieke afspiegeling.

De organisatie is in navolging van het advies van mijn voor-voorganger Wim Deetman anders gaan werken; meer als een netwerkorganisatie die werkt van buiten naar binnen. Veelzeggend is dat de VNG een onderscheiding heeft gekregen voor goed werkgeverschap. Daar zijn we trots op. Het geeft ons de moed en het vertrouwen om ook in 2020 onze leden bij te staan, hoe groot de uitdaging ook is.

Jan van Zanen,
voorzitter Vereniging
van Nederlandse Gemeenten

Onder gemeenten is er een groot besef van eendracht; van samen doorgaan op de ingeslagen weg. Geen nieuwe Haagse regels of stelselwijzigingen. Dat verbetert de uitvoering niet. Wat gemeenten nodig hebben zijn goede randvoorwaarden, stabiele financiën en specifieke oplossingen voor specifieke problemen. Zo kunnen we maatwerk leveren, dichtbij de inwoners en met oog voor de uitvoering. Dat is de koers die we hebben ingezet en waarop we willen voortgaan.

De idealen van de decentralisaties zijn onverminderd actueel, maar deze idealen waarmaken is taaier dan gedacht. Vijf jaar na de invoering van de Wmo, de Jeugdwet en de Participatiewet zijn de kosten hoger dan geraamd. Het aantal kinderen in de jeugdzorg is toegenomen en door de vergrijzing doen steeds meer mensen een beroep op Wmo-voorzieningen. Maar de financiën stijgen niet mee. Zo komt de beoogde slag naar de voorkant – voorkomen dat mensen ernstig in de problemen raken – onder druk te staan. Veel gemeenten krijgen slechts met grote moeite de begroting sluitend. Vaak ten koste van uitgerekend de maatregelen in de preventieve sfeer.

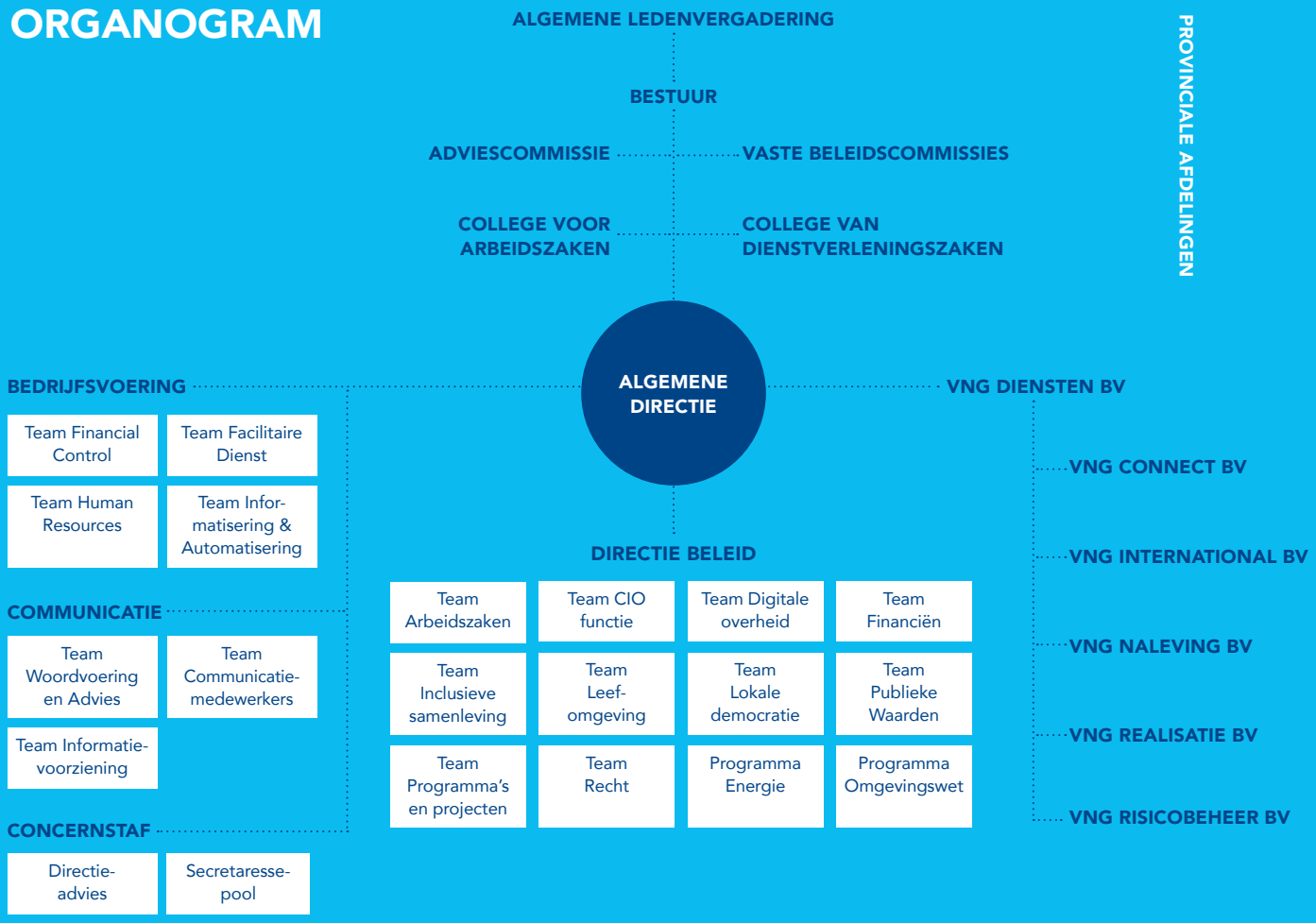
Toch hadden we in 2018 goede afspraken gemaakt om gemeenten meer financiële armslag te geven. Het gemeentefonds werd via het accres gekoppeld aan de rijksbrede uitgaven. Maar de feitelijke uitgaven van het Rijk bleven achter; daardoor geen stijging, maar juist een daling van het accres. Weliswaar kan het Rijk in de toekomst de geraamde middelen nog uitgeven, maar de schommelingen in het gemeentefonds stellen de wethouders Financiën in het hele land voor aanzienlijke problemen. Dit brengt spanning met zich mee.

De decentralisaties in het sociaal domein zijn nog niet klaar en nieuwe grote opgaven staan voor de deur. Van gemeenten worden aanzienlijke investeringen gevraagd om de uitvoering goed te organiseren en dat valt slecht te rijmen met bezuinigen. Zo beschouwd was 2019 het jaar van de rauwe werkelijkheid. Gemeenten kunnen en willen lokaal maatwerk bieden, maar we kunnen het niet alleen. Genoeg middelen, ruimte om te manoeuvreren en gelijkwaardige samenwerking van het Rijk. Daar blijven we ons samen hard voor maken. Met het oog op uitvoering.

HIER STAAN WE

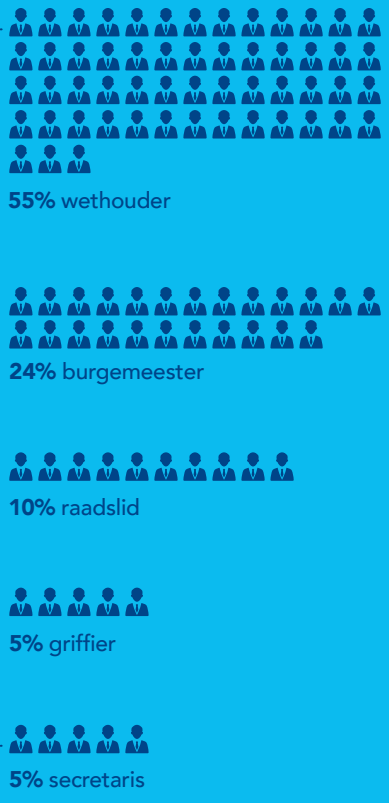
Oog op uitvoering

ORGANOGRAM

BESTUUR EN COMMISSIES

246 leden in VNG-bestuur en -commissies

009 commissies

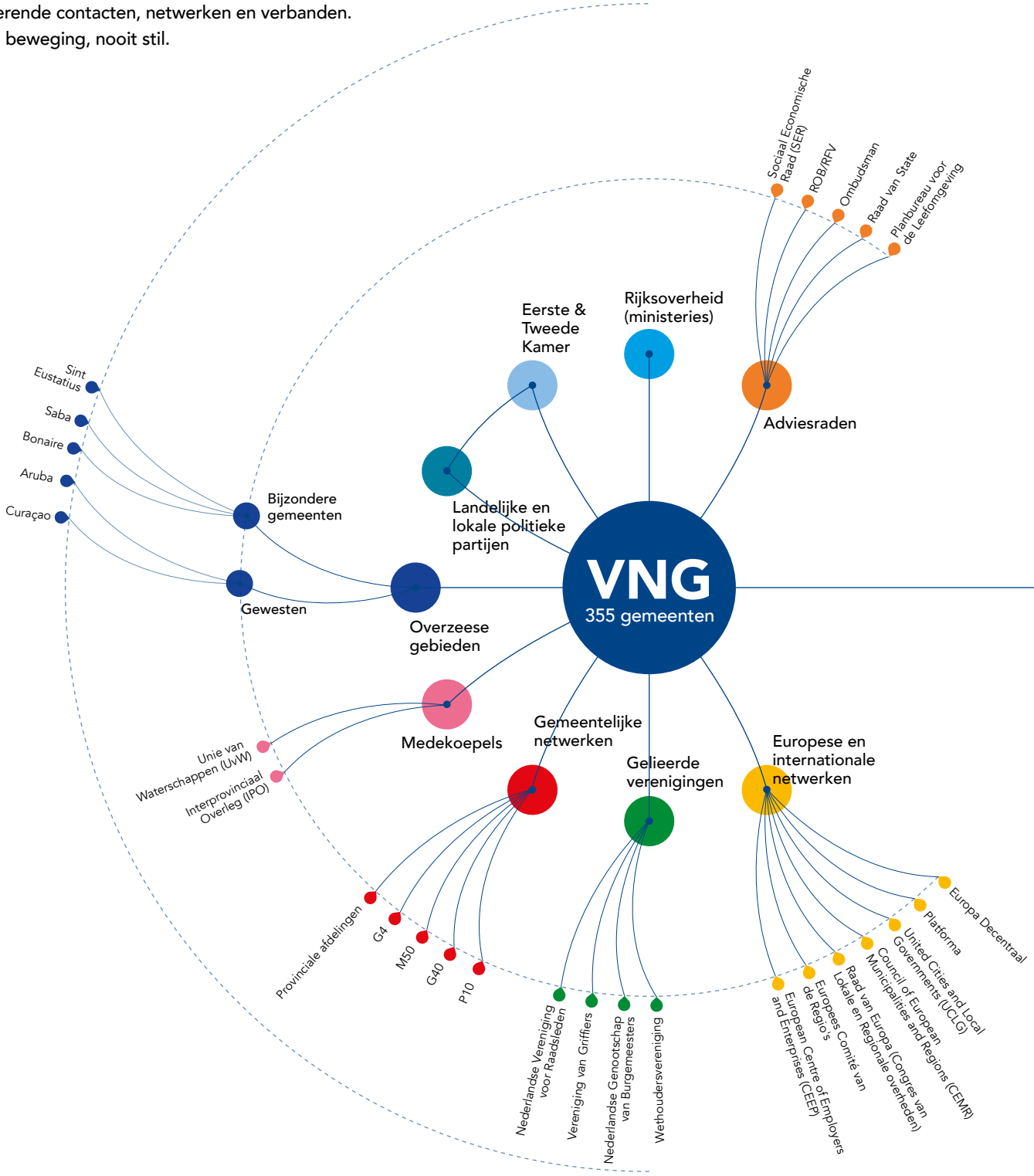
Bestuur en Veiligheid | Economie, Klimaat, Energie en Milieu | Financiën | Informatie-samenleving | Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie (PSI) | Raadsleden & Griffiers | Ruimte, Wonen en Mobiliteit | Zorg, Jeugd en Onderwijs | Europa en Internationaal

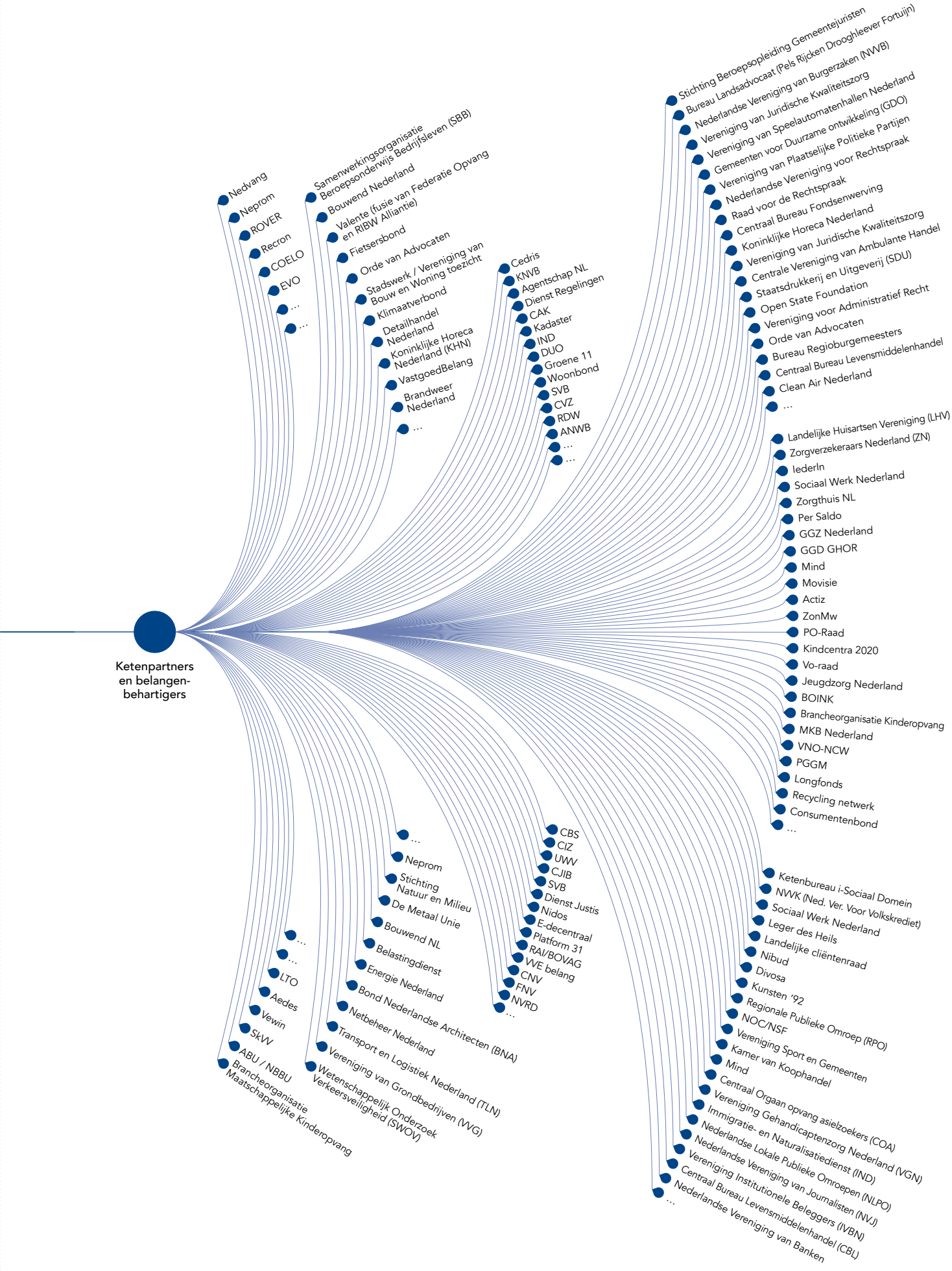
002 colleges

College voor Arbeidszaken
College van Dienstverleningszaken

NETWERK

De VNG is een typische netwerkvereniging. We werken samen met andere overheden, maatschappelijke partners, belangenverenigingen, koepelorganisaties, beroepsverenigingen etc. Het is een caleidoscoop van veranderende contacten, netwerken en verbanden. Altijd in beweging, nooit stil.

Ketenpartners en belangen-behartigers
Nedvang
Neprom
ROVER
Recron
COELO
EVO
…
…
Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB)
Bouwend Nederland
Valente (fusie van Federatie Opvang en RIBW Alliantie)
Fietsersbond
Orde van Advocaten
Stadswerk / Vereniging van Bouw en Woning toezicht
Klimaatverbond
Detailhandel Nederland
Koninklijke Horeca Nederland (KHN)
VastgoedBelang
Brandweer Nederland
…
Cedris
KNVB
Agentschap NL
Dienst Regelingen
CAK
Kadaster
IND
DUO
Groene 11
Woonbond
SVB
CVZ
RDW
ANWB
…
…
Stichting Beroepsopleiding Gemeentejuristen
Bureau Landsadvocaat (Pels Rijcken Droogh leever Fortuijn)
Nederlandse Vereniging van Burgerzaken (NVVB)
Vereniging van Juridische Kwaliteitszorg
Vereniging van Speelautomatenhallen Nederland
Gemeenten voor Duurzame ontwikkeling (GDO)
Vereniging van Plaatselijke Politieke Partijen
Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak
Raad voor de Rechtspraak
Centraal Bureau Fondsenwerving
Koninklijke Horeca Nederland
Vereniging van Juridische Kwaliteitszorg
Centrale Vereniging van Ambulante Handel
Staatsdrukkerij en Uitgeverij (SDU)
Open State Foundation
Vereniging voor Administratief Recht
Orde van Advocaten
Bureau Regioburgemeesters
Centraal Bureau Levensmiddelenhandel
Clean Air Nederland
…
Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV)
Zorgverzekeraars Nederland (ZN)
Iederln
Sociaal Werk Nederland
Zorgthuis NL
Per Saldo
GGZ Nederland
GGD GHOR
Mind
Movisie
Actiz
ZonMw
PO-Raad
Kindcentra 2020
Vo-raad
Jeugdzorg Nederland
BOINK
Brancheorganisatie Kinderopvang
MKB Nederland
VNO-NCW
PGGM
Longfonds
Recycling netwerk
Consumentenbond
…
…
Neprom
Stichting Natuur en Milieu
De Metaal Unie
Bouwend NL
Belastingdienst
Energie Nederland
Bond Nederlandse Architecten (BNA)
Netbeheer Nederland
Transport en Logistiek Nederland (TLN)
Vereniging van Grondbedrijven (VVG)
Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV)
…
…
LTO
Aedes
Vewin
SkVV
ABU / NBBU
Brancheorganisatie Maatschappelijke Kinderopvang
CBS
CIZ
UWV
CJIB
SVB
Dienst Justis
Nidos
E-decentraal
Platform 31
RAI/BOVAG
VVE belang
CNV
FNV
NVRD
…
Ketenbureau i-Sociaal Domein
NVVK (Ned. Ver. Voor Volkskrediet)
Sociaal Werk Nederland
Leger des Heils
Landelijke cliëntenraad
Nibud
Divosa
Kunsten ‘92
Regionale Publieke Omroep (RPO)
NOC/NSF
Vereniging Sport en Gemeenten
Kamer van Koophandel
Mind
Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA)
Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN)
Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND)
Nederlandse Lokale Publieke Omroepen (NLPO)
Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ)
Vereniging Institutionele Beleggers (IVBN)
Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL)
Nederlandse Vereniging van Banken
…

Fietsenstalling bergt water

Het Stationsplein Noord in Zwolle krijgt een fonkelnieuwe inrichting met onder meer een nieuwe ondergrondse fietsenstalling voor bijna 5,5 duizend fietsen. Het plein er bovenop wordt omgevormd tot een groen gebied waar je prettig kunt verblijven. Een klus met een dubbel doel; de fietsenstalling draagt ook bij aan het verminderen van de wateroverlast die in de naastgelegen wijk Assendorp geregeld voorkomt. Onder de grond worden infiltratie-kratten aangelegd om bij zware neerslag het water te kunnen opvangen. Dit past in het bredere beleid van de gemeente Zwolle op het terrein van klimaat, energietransitie en CO_2-reductie.

Boskalis

Op financieel gebied was het een roerig jaar voor gemeenten. Dit heeft te maken met de voorgenomen herijking van het gemeentefonds. Maar nog meer met de scheefgroei in de financiële verhoudingen. Die is te wijten aan de tekorten op de jeugdzorg en de grote schommelingen in het accres die de gemeentefinanciën instabiel maken. »

Naar een nieuwe verdeling van het gemeentefonds

In het gemeentefonds zit ruim € 30 miljard en dat bedrag gaat de komende jaren op een nieuwe manier verdeeld worden. In financieel opzicht stond 2019 in het teken van het onderzoek naar zo'n nieuwe verdeling. De gemeentefondsbeheerders BZK en Financiën hebben de uitgaven van gemeenten in beeld gebracht en welke factoren daarop van invloed zijn voor het sociaal domein en de andere onderdelen van het gemeentefonds. Al deze gegevens worden via computermodellen gecombineerd tot een nieuwe verdeling.

De herijking van het gemeentefonds is nodig vanwege knelpunten in de verdeling in het sociaal domein, die nog extra knellen door de grote tekorten. Vóór de overgang van taken in het sociaal domein, de decentralisaties, zijn er verdeelmodellen gemaakt. Op dat moment was echter nog niet duidelijk hoeveel geld elke gemeente zou uitgeven.

'Het was voor ons uitermate belangrijk dat gemeenten goed werden betrokken en konden aangeven wat ze nodig hebben,' aldus Andries Kok van VNG-team Financiën. 'Daar hebben we veel energie in gestoken. We hebben gemeenten gevraagd wat ze precies anders willen en waar volgens hen een nieuwe verdeling aan moet voldoen.'

In 2020 zal er meer duidelijkheid ontstaan over de nieuwe modellen die gebruikt gaan worden.

FINANCIËN

Steeds bijsturen om de begroting sluitend te krijgen

Omdat het Rijk minder uitgeeft dan gepland, is de uitkering uit het gemeentefonds telkens lager dan gedacht. Zo moeten gemeenten steeds bijsturen om de begroting sluitend te krijgen: minder onderhoud van wegen, bibliotheken dicht, minder geld voor sociale voorzieningen. Tegelijk komen er nieuwe grote opgaven aan, zoals de energietransitie. ››

De tekorten jeugd en het ggz-akkoord

Het kabinet wilde met gemeenten een ggz-akkoord afsluiten. Gemeenten wilden dat ook graag maar dan wel onder de voorwaarde dat de extra kosten die daaraan verbonden zijn ook gecompenseerd worden. Daarnaast gaven gemeenten aan dat ze honderden miljoenen tekortkomen op de jeugdhulp. Dat tekort is mede veroorzaakt door volumegroei. Uit onderzoek is gebleken dat er 12,1% volumegroei is geweest in de jeugdhulp. Uiteindelijk hebben we van het Rijk € 1 miljard extra gekregen voor Jeugdhulp voor drie jaar (€ 400 miljoen in 2019, € 300 miljoen in 2020 en € 300 miljoen in 2021). En daarnaast € 95 miljoen structureel voor het ggz-akkoord. Samen is dit een groot onderhandelingsresultaat. Maar het is niet genoeg. Om de opgave goed te kunnen uitvoeren moet er ook in de jeugdhulp structureel geld bij.

‘Ook de volgende kabinetsperiode staan we voor enorme opgaven. Denk aan de energietransitie. Maar met de huidige financiële middelen kunnen gemeenten die niet in het gewenste tempo doorvoeren. We lijken steeds weer vast te lopen op het Ministerie van Financiën en te verzanden in discussies over structuren. Dat zijn discussies op de Haagse vierkante kilometer, daar is geen burger mee geholpen.’

Jan van Zanen, voorzitter VNG

Ook de Tweede Kamer is bezorgd over de financiële situatie van gemeenten. In een motie kreeg het kabinet opdracht om met de VNG te overleggen over de schommelingen in het gemeentefonds, en om de financiële impact van alle grote opgaven te onderzoeken. Gemeentefinanciën moeten voorspelbaar zijn. Dit is een onmisbare »

'We hebben bij het Rijk heel hard gelobbyd voor betere financiën en op zichzelf hebben we daar een duidelijk resultaat behaald, namelijk € 1 miljard over drie jaar en een afspraak over onderzoek naar structurele financiering. Maar het aantal kinderen dat jeugdzorg nodig heeft, blijft stijgen. De werkelijkheid haalt ons steeds in. Nu, vier jaar na de decentralisaties sociaal domein, zien we dat de werkelijkheid veel taaier is dan gedacht.'

Jantine Kriens, algemeen directeur bij de VNG

OOG OP UITVOERING

Gemeenten willen stabiele financiën

Vanwege de brede koppeling met de rijksbegroting in de trap op trap af-systematiek stijgt of daalt de uitkering uit het gemeentefonds met de uitgaven van het Rijk. Als het kabinet in de loop van een jaar minder uitgeeft dan begroot, heeft dat dus gevolgen voor de lopende gemeentebegroting. Ook in 2019 was dat het geval. Door forse onderbesteding bij het Rijk ontstonden schommelingen die niet werkbaar zijn voor gemeenten. Bestuurders willen weten waar ze aan toe zijn, ze willen toe naar een systematiek die stabieler is. De VNG pleit voor voorspelbaarheid, transparantie en uitlegbaarheid. In het najaar van 2019 hebben wij nog eens goed gekeken naar de systematiek en verschillende varianten onderzocht. Het gesprek hierover wordt in 2020 voortgezet. Duidelijk is dat gemeenten niet de nadelen moeten ondervinden van het feit dat het het Rijk z'n geld niet uitgeeft.

Ali Rabarison, VNG-beleidsdirecteur voor sociaal domein en financiële verhoudingen: 'Financiën was een dominant thema in 2019. Met name de discussie over de stabiliteit van het gemeentefonds, de tekorten in het sociaal domein, het Klimaatakkoord, en de invoering van de Omgevingswet. Bij al deze onderwerpen zitten er voor gemeenten stevige financiële randvoorwaarden aan. Voor nu en de komende regeerperiode zullen we nog veel meer benadrukken dat de financiële randvoorwaarden voor gemeenten op orde moeten zijn, anders kunnen we de extra taken niet op ons nemen.'

basis voor goed lokaal bestuur. Gezonde financiële verhoudingen zijn essentieel om gemeentelijke taken te kunnen uitvoeren. Voortdurende tekorten zetten het vertrouwen in het bestuur en de democratie onder druk. Gemeenten hebben voldoende middelen nodig en de vrijheid om te beslissen over het inzetten daarvan. •

Meer duidelijkheid over aanbestedingsregels

Gemeenten zijn sinds 2015 verantwoordelijk voor de jeugdzorg. Gemeenten sluiten hiervoor contracten met zorgaanbieders; ze kunnen dan te maken krijgen met Europese aanbestedingsregels.

Caspar Sluiter van VNG-team Europa: 'Als consument ga je naar de winkel en koop je wat je wil en wat binnen je budget past. In een aanbestedingsprocedure moet je je aan allerlei regels houden om binnen- en buitenlandse zorgaanbieders dezelfde kans te bieden op een contract. Iedereen moet bijvoorbeeld op hetzelfde moment dezelfde informatie krijgen. Een nadeel hiervan is dat het vaak een verhaal wordt van juridische procedures: wat mag wel, wat mag niet, mag je later nog van mening veranderen etc.? Het kan daardoor gebeuren dat een aanbesteding van de rechter over moet of dat gemeenten om juridische procedures te voorkomen, strikt de regels volgen. Wij proberen voor gemeenten om hier meer helderheid over te krijgen. We vragen bij de Europese Commissie uitleg over toepassing van de regels en gaan bij andere lidstaten kijken hoe zij dit hebben geregeld, of ze dezelfde problemen hebben en zo niet, hoe komt dat dan?'

GGU *

Vensters voor bedrijfsvoering

Hoe presteert de gemeente qua bedrijfsvoering, vergeleken met andere gemeenten? Vensters voor bedrijfsvoering is een onderzoeksmethode en benchmark, ontwikkeld door ICTU en VNG Realisatie, en geeft inzicht in de resultaten op het gebied van bedrijfsvoering en organisatie-ontwikkeling. Door deze resultaten te vergelijken met die van andere gemeenten en door de duidings-gesprekken die bij Vensters voor bedrijfsvoering horen, zien deelnemers wat er in hun gemeente beter zou kunnen. Vensters voor bedrijfsvoering bestaat sinds 2012 en werd in 2019 gebruikt door meer dan 120 publieke organisaties, waaronder veel gemeenten.

* Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering

'Voorheen dachten we nog wel eens, we lossen het wel op als gemeenten en we kunnen wel wat schuiven. Maar dat gaat niet meer. Gemeenten zitten nu financieel in zwaar weer. Investeren in het ene domein gaat ten koste van het andere.'

Ali Rabarison, VNG-beleidsdirecteur Inclusieve Samenleving en Gemeentefinanciën

VNG Realisatie is voor gemeenten dé partner voor het verbeteren van de uitvoeringspraktijk. We verbinden beleid en uitvoering en werken op het snijvlak van dienstverlening, bedrijfsvoering en informatievoorziening, samen met tientallen gemeenten en de beleidsdirecties van de VNG. Zo werken we samen aan een goede aansluiting tussen (landelijk) beleid ››

GGU

Met de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) komen we tot een collectieve verbetering van de uitvoeringspraktijk. VNG Realisatie heeft een belangrijke rol in het realiseren van de GGU-activiteiten. We werken hieraan met vele gemeenten, departementen en samenwerkingsverbanden. Het College van Dienstverleningszaken en de Taskforce Samen Organiseren spelen een belangrijke rol in de GGU, door het portfolio te beheren en de beweging van samen organiseren levend te houden.

Het Congrestival Samen Organiseren 2019 werd bezocht door 1500 bezoekers uit 300 gemeenten.

Gezamenlijk besparen

Gemeenten blijven besparen door gezamenlijk in te kopen.
De voorziene besparingen op een rij:

- Voor afgeronde programma's mobiele en vaste datacommunicatie: € 200 miljoen over 6 jaar.
- Voor lopende programma's voor printers, standaard software, end user devices en mobiel: € 100 miljoen over 6 jaar.

VNG REALISATIE

Uitvoering verbinden met beleid

en de uitvoeringspraktijk, met maatschappelijke opgaven als uitgangspunt. Een belangrijke taak is het stimuleren en organiseren van de gezamenlijke gemeentelijke uitvoering. Ook dat doen we samen met gemeenten en andere betrokkenen. Zoals met de ruim 600 deelnemers aan de community Common Ground. •

Facts & figures 2019

Common Ground Community:
666 deelnemers, **21** lopende initiatieven, Groeipact Common Ground is getekend door **50** partijen. **100** gemeenten gebruiken GGI-Netwerk

Websites van **224** gemeenten zijn via IPv6 bereikbaar

Standaard verwerkersovereenkomst:
2803 x gedownload en in gebruik bij **98%** van alle gemeenten

Besparingen door gezamenlijke inkoop:
€ 300 miljoen over **6** jaar

Ruim **100** deelnemers van **70** gemeenten op bijeenkomst Wmo-voorspelmodel

4 sprint-demo's, **5** API-labs en **2** hackathons voor de realisatie van een gegevenslandschap

45.000 bezoekers per maand op Waarstaatjegemeente

220 burgemeesters spelen het IBD Crisisgame

Impact in beeld

VNG Realisatie verbindt beleid en uitvoering letterlijk in de impactanalyses. Hiermee wordt de impact van voorgenomen beleid en wetgeving op de uitvoeringspraktijk in kaart gebracht. En andersom: we doen onze eigen impactanalyses om vanuit de uitvoeringspraktijk beleid te beïnvloeden. Dat maakt beleid beter en voorkomt voor gemeenten onnodige kosten. In 2019 deden we impactanalyses op onder meer de Wet Open Overheid en het Wmo-abonnementstarief.

De Informatiebeveiligingsdienst

De Informatiebeveiligingsdienst voor gemeenten (IBD), onderdeel van VNG Realisatie, helpt gemeenten op het gebied van informatiebeveiliging. Door kennisdeling, advies, ondersteuning bij calamiteiten en als schakel met landelijke partijen en ketenpartners, zoals het Nationaal Cyber Security Centrum. In 2019 ondersteunde de IBD onder meer de gemeente Lochem, die ternauwernood een ransomware-aanval wist te voorkomen. Ook zorgde de IBD ervoor dat gemeenten eind 2019 niet in gevaar zijn geweest door het lek in Citrix (een applicatieplatform om vanaf afstand te werken).

De IBD in 2019

3044
vragen en meldingen over privacy en informatiebeveiliging

144
informatiebeveiligings-incidenten met een hulpvraag van gemeenten

De VNG opereert steeds meer als één concern. Dat maakt de organisatie wendbaar en veerkrachtig. De VNG-bedrijven worden sterker betrokken bij de doelstellingen van de vereniging. De verschillende afdelingen werken nauw samen zodat alle onderdelen werken aan dezelfde doelstelling: een krachtige ledenorganisatie. We werken vanuit één verenigingsstrategie, »

Netwerkorganisatie met korte lijntjes naar de leden

In het jaar 2019 stelde de VNG haar verenigingsstrategie voor de komende jaren op, de meerjarenvisie Gemeenten 2024. Deze strategie is gebaseerd op input van de hele organisatie en op heel veel inbreng van de leden. VNG-directeuren Jantine Kriens en Pieter Jeroense bezochten hiervoor alle provinciale afdelingen. In de verenigingsstrategie hebben we vastgesteld wat voor soort vereniging we willen zijn: een netwerk-organisatie met korte lijnen naar de leden en een vereniging die aanwezig is bij cruciale vraagstukken van gemeenten. Een voorbeeld is de discussie in het afgelopen jaar over de financiën en de jeugdzorg. We namen het initiatief om met 150 wethouders naar Den Haag te gaan. Een initiatief dat onze achterban aansprak. Ook trokken we samen op in de strijd tegen de schommelingen in het gemeentefonds. Veel gemeenten kwamen daardoor in de problemen. We zorgen dat gemeenten elkaar daar weten te vinden waar er behoefte aan is. Dat is onze rol. We lopen daarbij niet weg voor stevige discussies over de koers van de vereniging. Of als de belangen van gemeenten niet allemaal gelijk lopen.

‘Netwerkend samenwerken is het kernwoord in onze manier van werken. Niet als doel op zich, maar om onze opgaven te realiseren. Veel onderwerpen zitten verspreid over verschillende onderdelen van de VNG. In 2019 zijn we de verschillende onderdelen gaan samen-voegen onder de VNG-vlag. Door als één concern te opereren, door netwerkend samen te werken, kunnen we veel meer bereiken.’

Pieter Jeroense, plaatsvervangend algemeen directeur bij de VNG

ONTWIKKELING VNG

Een wendbare en veerkrachtige organisatie

waarin elk jaar plannen worden gemaakt voor het hele concern: beleid, staf en ondersteuning, en de bedrijven. De drie pijlers van de VNG zijn kennisdeling, belangenbehartiging en dienstverlening. ››

Uitvoering samen efficiënt organiseren

Het is voor gemeenten en inwoners belangrijk dat de uitvoering goed en efficiënt geregeld is. De dienstverlening van de VNG is daar dan ook op gericht: processen waar mogelijk standaardiseren en zodanig regelen dat er bij gemeenten minder inzet nodig is. Veel van deze producten komen tot stand bij VNG Realisatie vanuit het budget van GGU. Het gaat daarbij veelal om beleidsarme uitvoeringszaken die iedereen anders doet maar die je veel makkelijker en met minder inspanning allemaal hetzelfde kunt doen.

‘Zowel bij het Klimaatakkoord als bij het financiële dossier kun je zien hoe sterk de VNG is, omdat we dat met elkaar oppakken. De VNG is een sterke vereniging die samen met gemeenten iets kan bereiken. Deze twee voorbeelden laten dat goed zien.’

Jan van der Voet, hoofd VNG-Concernstaf

‘Bij het bezoek van Jantine Kriens en Pieter Jeroense aan Overijssel merkte ik weer eens dat de VNG de twaalf provinciale afdelingen ziet als het cement van onze Vereniging. Dat is mooi want met elkaar vormen we een actieve netwerkorganisatie.’

Martijn Dadema, burgemeester van Raalte en voorzitter van de Provinciale Afdeling Overijssel

ACHTER DE SCHERMEN

Sharifa van Drunen, programmamanager HR-strategie

De basis op orde

Zo’n drie jaar geleden besloot de VNG nog meer strategisch te willen werken. Dat betekent vanuit een visie de agenda bepalen bij voor gemeenten relevante vraagstukken en ontwikkelingen. Centraal staan daarin lokale vraagstukken en versterking van de dienstverlening. Daarbij hoort een strategisch personeelsbeleid. Sharifa van Drunen, toentertijd interim bij HR, zag hier meteen mogelijkheden: ‘Als we met elkaar die omslag willen maken, wat is daar dan voor nodig? Daar wilde ik graag een basis voor creëren.’

In 2017 is Sharifa van Drunen als programmamanager gestart met het opstellen van een HR-strategie met de vraag wat er bij HR ontwikkeld moet worden om de organisatie en de medewerkers te faciliteren in het behalen van de strategische doelstellingen. De jaren daarna zijn we aan de slag gegaan met als eerste prioriteit: de basis op orde. ‘Daarvoor hebben we een aantal zaken in gang gezet’, vertelt Sharifa. ‘We hebben een gesprekscyclus opgezet waarin de persoonlijke ontwikkeling van medewerkers centraal staat en die gekoppeld is aan de VNG-doelstellingen. Het introductieprogramma voor nieuwe medewerkers is compleet vernieuwd en opgezet vanuit de één-concerngedachte. We hebben een generiek functiegebouw opgezet met loopbaanpaden die medewerkers goed zicht geven op waar ze nu staan en wat ze nodig hebben om zich verder te ontwikkelen.

Voorheen had elk organisatieonderdeel een eigen functiegebouw met veel specifieke functiebeschrijvingen, dit belemmerde de interne mobiliteit en brede inzetbaarheid van medewerkers. Om diezelfde reden zijn we ook aan de slag gegaan met het samenvoegen van alle arbeidsvoorwaardenregelingen tot één nieuwe met flexibele arbeidsvoorwaarden. Wat ik heel mooi vind, is dat ik bij deze projecten samenwerk met alle HR-collega’s van het VNG-concern, met als een van de mooiste voorbeelden het medewerkersonderzoek waaraan voor het eerst in de geschiedenis het hele VNG-concern heeft meegedaan.’

Concernbreed werken maakt samenwerken aan één opgave gemakkelijk. Met verschillende afdelingen, maar ook met gemeenten en maatschappelijke organisaties. Dit vraagt om gemotiveerde medewerkers die goed kunnen netwerken. Dat mensen graag bij de VNG werken, blijkt uit het medewerkersonderzoek. De score voor werkplezier was een 7,3! •

Samen maken wij de VNG!

In oktober 2019 heeft de VNG een medewerkersonderzoek gehouden. De vragenlijst is concernbreed uitgezet: bij VNG-bureau én VNG-bedrijven. Van de 713 medewerkers (in- en extern) hebben er 585 de vragenlijst ingevuld. Dat is een respons van 82 procent. Sharifa van Drunen, programmamanager HR-strategie: 'Een mooi resultaat. Zeker als je kijkt naar het toegenomen aantal deelnemers omdat we dit jaar voor het eerst concernbreed hebben uitgevraagd. Ook de resultaten zijn om trots op te zijn. Werkplezier scoort een 7,3 en werkgeverschap een 7,1. We zien hier beduidend hogere scores dan in 2015 en 2017. We scoren daarmee hoger dan de Benchmark Openbaar Bestuur en Veiligheid, zodanig zelfs dat we het Beste Werkgevers Keurmerk 2019/2020 (twee sterren) in ontvangst mochten nemen.'

7,3 werkplezier

7,1 werkgeverschap

'Alle kennis die wij hier in huis hebben, moeten we koesteren, goed ontwikkelen en toekomstbestendig maken.'

Sharifa van Drunen, programmamanager HR-strategie

'Een 7,3 voor werkplezier, een mooi resultaat waar we heel trots op zijn. Onze ambitie ligt hoog en die kunnen we alleen realiseren als we investeren in onze medewerkers. Natuurlijk zijn er nog aandachtspunten, zoals werkdruk en ondersteuning bij loopbaanontwikkeling. Daar blijven we aandacht voor houden, maar dit is wel een moment waar we met zijn allen trots op mogen zijn.'

Pieter Jeroense, plaatsvervangend algemeen directeur bij de VNG

Na de decentralisaties van 2015 hebben gemeenten opnieuw de hoofdrol in een grote omwenteling: de energietransitie. Bij de BALV stemden gemeenten bijna unaniem in met het Klimaatakkoord. Wel met een voorbehoud: zonder het Rijk lukt het niet. De energietransitie moet haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar zijn voor gemeenten en hun ››

Klimaatakkoord

Het was de kroon op keihard werken: 99,7% van de leden zei op 29 november 'ja' tegen het Klimaatakkoord. Dit neemt niet weg dat gemeenten zich zorgen maken over de financiële randvoorwaarden. Veel gemeenten waren al ruimschoots aan de slag en het Klimaatakkoord biedt structuur en procesafspraken om de drie voorwaarden van gemeenten waar te maken. De energietransitie moet voor inwoners betaalbaar en voor gemeenten financieel neutraal zijn. Wet- en regelgeving moet het mogelijk maken, en er moet genoeg tijd zijn. Bij in totaal veertien bijeenkomsten gingen onder anderen de bestuurlijke trekkers Lot van Hooijdonk (wethouder Utrecht) en Berend de Vries (wethouder Tilburg) in gesprek met wethouders en raadsleden over het conceptakkoord. Wat betekent het voor gemeenten? Komt er voldoende boter bij de vis? Met aanpassingen kwam het vervolgens terug in de BALV van november 2019. De winst: gemeenten hebben aan alle ambtelijke en bestuurlijke tafels veel invloed gehad. Dit is van belang; gemeenten staan voor de grote opgave om het voor elkaar te krijgen. 'Dit is een cyclisch akkoord,' zegt manager Lian Merkx van het VNG-programma Energie. 'Om de zoveel tijd kijken we of we de goede dingen hebben afgesproken en of het nog werkt. Als er knelpunten zijn, zeggen we met z'n allen: dat pakken we aan. Een andere manier van werken dan die van de SMART-doelstellingen. Dat zal hier en daar vast wennen zijn.'

'De energietransitie is een grote schoonmaak door Nederland waar we 8 miljoen adressen tegenkomen. Het Klimaatakkoord is de eerste klaroenstoot, het is het begin van een reis die dertig jaar gaat duren, we zullen moeten leren hoe het werkt, en blijven formuleren wat gemeenten nodig hebben om het voor elkaar te krijgen.'

Lot van Hooijdonk, VNG klimaatonderhandelaar en wethouder van Utrecht

LEEFOMGEVING

Weer een hoofdrol voor gemeenten

inwoners. Gemeenten willen de energietransitie uitvoeren als genoeg geld beschikbaar is, passende regelgeving en voldoende tijd. Samen met de provincies, waterschappen en maatschappelijke organisaties werken gemeenten aan de Regionale Energie Strategieën (RES'en). In dertig RES-regio's maken ze regionale plannen voor het duurzaam opwekken »

OOG OP UITVOERING

Eigen initiatief in Garyp

De gemeente Tytsjerksteradiel wil inwoners niets opleggen, wel initiatieven van bewoners stimuleren en begeleiden. In de kern Garyp bijvoorbeeld, waar de bewoners zelf een plan maakten voor verduurzaming van het dorp. Het begon met de aanleg van 27.000 zonnepanelen op de voormalige vuilstort in 'Enerzjy Koöperaasje Garyp U.A.', het grootste coöperatieve zonnepark van Nederland. Kosten: bijna € 10 miljoen. Geheel door vrijwilligers opgezet en gefinancierd. De gemeente hielp bij de subsidieaanvraag en verlaagde de leges om de kosten voor de vrijwilligers te beperken. Maar een groep bewoners van Garyp wilde méér: van het gas af. Samen met de gemeente werd een aanvraag gedaan voor een proeftuin van het Ministerie van BZK. Daardoor kwam per huis gemiddeld € 8.318 subsidie beschikbaar als bijdrage aan de kosten voor de aanpassing in de huizen. Inmiddels zijn al 30 huishoudens van het gas los. Voor 2020 zijn er 40 woningen in voorbereiding.

'We zorgen als gemeente dat bewoners zo min mogelijk obstakels tegenkomen. Je moet je oor goed te luisteren leggen en met bewoners meedenken.'

Andries Bouwman, wethouder van Tytsjerksteradiel

'99,6% van de gemeenten steunde het Klimaatakkoord op de BALV, een belangrijk ijkpunt. Het toont dat gemeenten goed betrokken waren bij het onderhandelingsproces'

Albert Vermuë, VNG-beleidsdirecteur Leefomgeving en Arbeidszaken

Nationaal Programma RES

De VNG nam samen met het Interprovinciaal Overleg en de Unie van Waterschappen het initiatief voor het Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën (NP RES). Na een fase van kwartiermaken, ging het programma in de zomer van 2019 officieel van start. Nederland is opgedeeld in dertig energieregio's. Daarin werken overheden samen met stakeholders (netbeheerders, woningcorporaties, industrie etc.) aan een Regionale Energie Strategie (RES). Het is een instrument om gezamenlijk keuzes te maken voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de nodige energieopslag en -infrastructuur. Het Rijk heeft voor drie jaar (2019-2021) in totaal € 36 miljoen beschikbaar gesteld voor het ondersteunen van de RES. Dit geld is verdeeld over de dertig regio's.

van elektriciteit en het ruimtelijk inpassen daarvan. De RES gaat ook over de warmtetransitie, de opslag van energie en energie-infrastructuur. De VNG ondersteunt gemeenten bij de energietransitie in het **Kennis- en Leerprogramma Aardgasvrije wijken (KLP)**. Daarin wordt kennis en ervaring gedeeld en er zijn geregeld bijeenkomsten. ››

verder samen

1
Stappenplan Transitievisie Warmte

60
leer- en netwerk-bijeenkomsten

1100
gemeenteambtenaren, bestuurders en raadsleden bereikt

Kennis- en Leerprogramma Aardgasvrije wijken

Het Kennis- en Leerprogramma (KLP) ondersteunt gemeenten bij de transitie naar aardgasvrije wijken. Het programma is gericht op bewustwording, het uitwisselen van kennis en ervaring en het signaleren van knelpunten.
Dit zijn de zeven thema's:

- Regie en organisatie
- Kosten en financiering
- Datagedreven planvorming
- Technische oplossingen
- Juridische (on)mogelijkheden
- Participatie en communicatie
- Het verbinden van sociaal-economische opgaven met klimaatdoelstellingen

27 proeftuinen aardgasvrije wijken

Een wijk van het aardgas afhalen is geen sinecure. Het vraagt intensief optrekken met bewoners en eigenaren van gebouwen; laagdrempelig contact is essentieel. Naast het onderzoek naar de technische mogelijkheden, de kosten en de opbrengst. Dit alles kost gemeenten veel tijd en menskracht. In 2019 zijn 27 proeftuinen aardgasvrije wijken gehouden met de bedoeling om in 2020 een aanbod te kunnen doen aan bewoners. In een aantal proeftuinen wordt de energietransitie gecombineerd met doelen op het terrein van leefbaarheid en sociale samenhang. De plannen rond het aardgasvrij maken, leiden tot meer interactie; mensen raken erover in gesprek. Een belangrijk uitgangspunt is dat wonen niet duurder wordt. Bij de proeftuinen blijkt dat nog niet duidelijk genoeg is hoe dit beginsel wordt ingevuld.

Het KLP is onderdeel van het Interbestuurlijk Programma Aardgasvrije Wijken. Hoe kunnen gemeenten stimuleren dat particuliere en institutionele vastgoedeigenaren op grote schaal woningen gaan isoleren? Gemeenten deden vier jaar lang ervaring op in het Programma Innovatieve Aanpakken. In 2019 zijn lessen getrokken uit alle experimenten. De rapportage biedt ››

‘Voor de eenzijdige boodschap dat inwoners het aardgas kwijtraken, loopt niemand warm. Maar aan een rijke agenda die is gericht op kansen wil iedereen wel meedoen.’

Geert Teisman, hoogleraar bestuurskunde

OOG OP UITVOERING

Innovatieve Aanpakken verduurzamen woningen

Vier jaar experimenteerden gemeenten met innovatieve aanpakken om woningen te verduurzamen. De lessen zijn in 2019 in kaart gebracht. Wat kun je als gemeente doen om met samenwerkende aannemers en installateurs de transitie naar energieneutraal wonen binnen bereik te brengen? Het eindrapport biedt een waardevolle verzameling lessen. Bijvoorbeeld dat woningeigenaren meer gemotiveerd worden als verduurzamen hen helpt hun woonwensen te realiseren, denk aan een verbouwing. Of iets dat hen directe en tastbare winst oplevert. Een ander belangrijk inzicht is dat je inwoners stimuleert met de vraag: waar willen we met de wijk naartoe? Dit werkt een stuk beter dan proberen draagvlak te krijgen voor een vooraf ingevulde oplossing.

‘We hebben goede afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord. Nu is het aan ons om ze in te vullen. Het is daarbij belangrijk dat we als overheden één boodschap uitdragen en dat we perspectief bieden aan inwoners.’

Berend de Vries, VNG klimaatonderhandelaar en wethouder van Tilburg

waardevolle inzichten voor andere gemeenten om mee aan de slag te gaan. Gemeenten staan voor de taak wijken aan te passen aan extreem weer en wateroverlast: klimaatadaptatie. In 2019 is een regeling uitgewerkt om de »

Klimaatadaptatie

Het wordt droger en soms natter. Het wordt ook warmer en overvloedige regenval kan leiden tot wateroverlast. Gemeenten moeten maatregelen nemen om de openbare ruimte aan te passen. De stad groener maken, straten zo aanleggen dat het water gemakkelijk kan wegstromen en waterbergingen maken. De VNG werkt met andere overheden samen in het interbestuurlijk Deltaprogramma. In 2019 is het Bestuursakkoord van 2018 nader uitgewerkt. Daarin is een impulsregeling opgenomen van € 250 miljoen om de openbare ruimte klimaatbestendig in te richten. De regeling is op papier klaar, het geld komt in 2021 beschikbaar. Alle gemeenten werken samen in 42 werkregio's, daarin zijn onder andere stresstesten uitgevoerd om vast te stellen waar in de gemeente de zwakke plekken zitten. Het Deltaprogramma heeft voor deze test instrumenten en standaarden ontwikkeld. Verder is de inzet van de VNG gericht op deskundigheidsbevordering en kennis uitwisselen in het gemeentelijk netwerk klimaatadaptie. In drie gemeenten zijn pilots opgezet voor een klimaatbestendige inrichting. In Groningen wordt de wijk Paddepoel klimaatbesteding ingericht. In de provincie Utrecht onderzoeken gemeenten samen hoe ze bepaalde typen wijken klimaatbestendig kunnen maken. In de gemeente Meerssen is de pilot gericht op het water dat vanuit de heuvels de dorpen in stroomt. Voor vijf nieuwe pilots wordt in 2020 geld beschikbaar gesteld. In het Bestuursakkoord is ook afgesproken dat de VNG een opstartprogramma gaat doen; ondersteuning bieden aan gemeenten die vastlopen op klimaatadaptatie.

ACHTER DE SCHERMEN

Isabelle Wever
Beleidsadviseur Stikstofdossier
'Volop dynamiek in het stikstofdossier'

'Als beleidsadviseur deed ik landbouw, natuur en vitaal platteland. Onderwerpen die niet altijd hoog op de politieke agenda staan. Al is de biodiversiteit in het geding en kan natuur helpen tegen hittestress. Ik verlangde naar een onderwerp dat hoger op de politieke agenda stond om echt te kunnen bijdragen aan een beter leefklimaat. Nou, dat heb ik gekregen! Het begon toen in mei 2019 de Raad van State oordeelde dat de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) zich niet verdroeg met de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn. Dat kwam niet geheel als een verrassing; de VNG had eerder gewaarschuwd dat de PAS niet houdbaar was. In heel veel gemeenten werden direct de gevolgen zichtbaar: duizenden bouwprojecten kwamen stil te liggen, grote opgaven zoals de energietransitie dreigen in de vertraging te komen en bij de bouwbedrijven verdwijnen banen. In dit dossier is het lastig dat gemeenten wel te maken hebben met de gevolgen, maar dat ze niet het bevoegd gezag zijn voor de Wnb-vergunning (Wet natuurbescherming). Daarom willen gemeenten aan tafel zitten waar de besluiten worden genomen. We hebben snel een bestuurlijk en ambtelijk netwerk opgezet met als bestuurlijke trekkers wethouders Boudewijn Revis (Den Haag), Willemien Vreugdenhil (Ede) en Aart de Kruijf (Barneveld). Inmiddels is ook Lot van Hooijdonk (Utrecht) erbij. In het netwerk zit van elke provinciale afdeling een vertegenwoordiger (bestuurder) die contact houdt met de eigen regio. Samen bepalen we standpunten en acties. We willen als gemeenten armslag (drempelwaardes) om kleine projecten of projecten met tijdelijke depositie te kunnen laten doorgaan. Het is ook belangrijk dat er een langetermijnperspectief komt voor de landbouw en het landelijk gebied, en dat gewerkt wordt aan natuurherstel. Het stikstofdossier vraagt veel afstemming en snel inspelen op situaties. Over dynamiek in m'n werk heb ik niet te klagen, geen dag is hetzelfde.'

hiervoor beschikbare € 250 miljoen te verdelen. Voor de woningopgave komt dankzij lobby van onder andere de VNG ook extra geld op tafel. Dit is bedoeld voor onrendabele binnenstedelijke projecten. De invoering van de Omgevingswet nadert. 2020 wordt het jaar om te oefenen met het Digitaal Stelsel Omgevingswet en met de kortere doorlooptijd »

Woningopgave

Op Prinsjesdag 2019 kwam het kabinet met de aankondiging dat € 1 miljard extra beschikbaar komt voor de woningopgave. De VNG had het geld gevraagd voor het stimuleren van binnenstedelijk bouwen. Veel projecten in bestaande kernen en wijken hebben een onrendabele top; er moet geld bij. Na het afschaffen van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing in 2014 waren daarvoor geen rijksmiddelen meer beschikbaar. Met de partners (NEPROM, Bouwend Nederland, IPO, G4, G40 etc.) uit het programma Stedelijke Transformatie hebben we hier een lobby op ingezet. Onder meer door te onderzoeken wat er nodig is om binnenstedelijke projecten te kunnen vlottrekken. De regeling wordt nu uitgewerkt. Het lijkt erop dat het ministerie het geld breder wil inzetten dan enkel voor binnenstedelijke locaties, maar de inzet van de VNG is gericht op transformatie. Sowieso is het fonds vooral bedoeld voor de regio's met het grootste woningtekort. Gemeenten kunnen medio 2020 projecten voordragen waarvoor de business case niet sluitend is te krijgen.

GGU *

Digitaal Stelsel Omgevingswet

Om de Omgevingswet straks te kunnen uitvoeren, is een goed werkend landelijk Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) nodig. Om daarop te kunnen aansluiten moeten gemeenten software aanschaffen en/of bestaande systemen aanpassen. De wet vraagt ook andere processen en dienstverlening. Het programma Omgevingswet ondersteunt gemeenten hierbij vanuit de GGU (Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering). Zo wordt er bijvoorbeeld op gelet dat de standaarden die het DSO hanteert, aansluiten bij de principes van Common Ground. De VNG heeft 160 producten en diensten ontwikkeld, waarmee gemeenten zich kunnen voorbereiden op de invoering van de Omgevingswet en de aansluiting op het DSO.

* Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering

'De druk op de leefomgeving is groot. Dat vraagt om integrale afwegingen in plaats van de doodlopende sectorale weg. Bestuurders zijn daarvoor verantwoordelijk. Ze moeten over de grote opgaven gezamenlijk besluiten. Niet vandaag over woningen, drie maanden later over het groen en na een jaar over de voorzieningen.'

Toine van Riel, oud-programmadirecteur Omgevingswet van Rotterdam

bouwen

van vergunningen. De VNG ontwikkelde in 2019 veel producten om gemeenten te ondersteunen bij het invoeren van de Omgevingswet. Een team met Regionale Implementatiecoaches (RIO's) is ingesteld samen met het Ministerie van BZK. •

Omgevingswet

De invoeringsdatum van de Omgevingswet komt dichtbij; 2019 was het jaar waarin we begonnen met aftellen in maanden, en waarin we opnieuw veel producten maakten om gemeenten te ondersteunen. Vanaf de tweede helft van het jaar lag de focus op implementatie-ondersteuning die sinds dat moment regionaal is georganiseerd. Kwartiermakers van een team van negen RIO's (Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet) gingen aan de slag. Deze RIO's gaan actief de regio in en zijn het vaste regionale aanspreekpunt voor gemeenten, provincies en waterschappen. Het team van RIO-coaches is een gezamenlijke activiteit van het programma Aan de slag met de Omgevingswet (ADS) en het programma Omgevingswet van de VNG. Het RIO-team is voortgekomen uit de interbestuurlijke try-outs waarbij gemeenten en andere bevoegde gezagen werkten aan vraagstukken, bijvoorbeeld het samenwerken aan complexe vergunningaanvragen. Of aan het maken van toepasbare regels voor eenvoudige aanvragen. Een ander belangrijk punt is de marktverkenning die we hebben uitgevoerd. Om te kunnen aansluiten op het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO) moeten gemeenten software verwerven. We brachten de markt in kaart en maakten een handreiking voor het verwerven en aanbesteden van software.

Top drie ondersteunings-producten Omgevingswet

1

Het minimumlijstje: wat moet je als gemeente minimaal doen om de wet te kunnen invoeren?

2

Casco omgevingsplan: een voorbeeldstructuur en een inhoudsopgave waarin alle typen regels zijn opgenomen

3

Marktverkenning en Handreiking verwerven Omgevingswetsoftware

'Een omgevingstafel is onmisbaar voor het behandelen van complexe initiatieven. Met verschillende overheden, de veiligheidsregio en de omgevingsdienst op gezette tijden complexe plannen bespreken waar je allemaal iets over te zeggen hebt, en met een integrale reactie komen. Werken als één overheid. Het is noodzakelijk, ook om de aanvraag binnen de deadine van acht weken te kunnen afhandelen.'

Jeroen Kwint, projectleider Omgevingswet gemeente Lelystad

Voor VNG Connect was 2019 het jaar van de afronding van het professionaliseringstraject. Het bedrijf ontwikkelde zich in de afgelopen jaren van logistiek organisator naar adviseur en ontwikkelaar van inhoudelijke en creatieve concepten. Het resultaat is een nieuwe flexibele organisatie die snel kan inspelen op trends en ontwikkelingen. ››

Top 5 grootste congressen

Democratiefestival
30 en 31 augustus
6411 deelnemers

VNG Jaarcongres
4 en 5 juni
3000 deelnemers

Dag van de Stad
28 oktober
2000 deelnemers

LabourLawLands
21 november
2000 deelnemers

Voor de Jeugd Dag
7 oktober
1500 deelnemers

Niet te missen: het Democratiefestival

6411

mensen hebben in augustus meegedaan aan het eerste landelijke Democratiefestival. Twee dagen lang stonden bezoekers stil bij onze democratie, bij de vrijheden en zekerheden die daarbij horen, maar ook bij de verschillen. Er waren politici, artiesten, bekende en onbekende Nederlanders, die naar elkaar luisterden, van elkaar leerden en elkaar hun ongezouten mening gaven. En zoals dat hoort op een festival waren er leuke dingen te doen, bijvoorbeeld dansen of ontsnappen uit een tot escaperoom verbouwde ME-bus. Zo'n 30 gemeenten kwamen gezamenlijk met inwoners en ambtenaren in een bus naar het Democratiefestival. De heenweg werd gebruikt om lokale problemen te bespreken en de terugweg voor evaluatie van de dag. Zo ook de gemeente Heerhugowaard. Burgemeester Blase vroeg de deelnemers op de terugweg wie er volgend jaar weer mee wilden en wat ze van het festival vonden: 'Eerlijk zeggen, want ik wil geen vingers zien als je het niet meent.' De deelnemers waren zonder uitzondering positief over het festival en ja, ze wilden allemaal weer mee volgend jaar.

VNG CONNECT*

Verbind mensenkennis

VNG Connect haalde een productontwikkelaar, een accountmanager en een communicatieadviseur in huis. •

Advisory Board

In 2019 is niet alleen de organisatiestructuur vernieuwd, er is ook een Advisory Board opgericht, die toeziet op het curriculum, adviseert over trends en ontwikkelingen, input geeft voor productontwikkeling, en ideeën en producten toetst. De 10-koppige Advisory Board bestaat uit burgemeesters, gemeentesecretarissen, raadsleden, wetenschappers en dwarsdenkers en gaat in 2020 aan de slag.

'Het Democratiefestival was ons grootste project van 2019 en spannend om te organiseren. We zijn heel trots op de opkomst en waardering: deelnemers gaven een 7,9 voor de organisatie en zelfs een 8,7 voor de opzet van het festivalterrein. Een fantastisch resultaat.'

Luuk de Vries, businessunit manager bij VNG Connect

* Tot 31 maart 2020: VNG CS (VNG Academie, Congressen & Trainees)

Congressen

80

grote congressen heeft VNG Connect dit jaar georganiseerd met zo'n 30.000 deelnemers. De grootste zijn het Democratiefestival, de Dag van de Stad en LabourLawLands 2019 over de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra). Een conferentie in festivalvorm over arbeidsrecht voor gemeenten, advocaten en HR-professionals. Zo'n 2000 deelnemers en meer dan 130 sprekers hebben die dag op een dynamische en ontspannen manier kennis uitgewisseld over de dagelijkse arbeidsmarktpraktijk, arbeidsmarktregelgeving en hun visie daarop. Kortom een – inhoudelijk – feest voor iedereen in Nederland die zich bezighoudt met arbeidsrecht.

Academie

400+

trainingen en opleidingen heeft de Academie in eigen beheer of in opdracht georganiseerd. Verreweg de meeste incompanytrainingen (80) waren gericht op invoering van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) die 2020 in werking treedt en waarbij ambtenaren dezelfde rechten en plichten krijgen als werknemers in het bedrijfsleven. Een grote omschakeling in arbeidsvoorwaarden, rechtspositie en personeelsbeleid.

Trainees

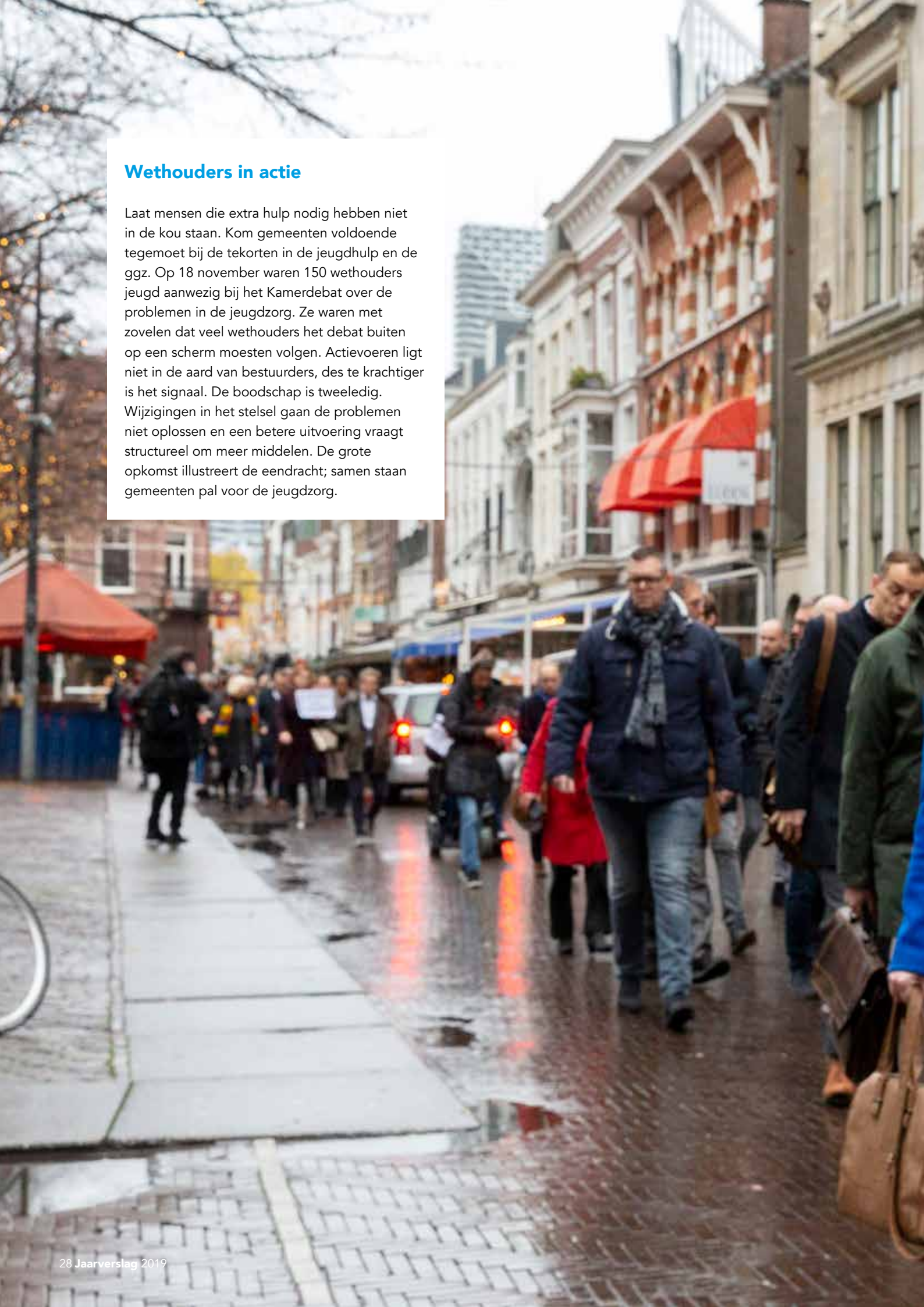
43

trainees heeft VNG Connect dit jaar begeleid. Dat is een verdubbeling in een paar jaar tijd. Wendelien Tönjann, directeur VNG Connect: 'We hebben met ons traineeship een enorme groei en ontwikkeling doorgemaakt. Het hele curriculum is op de schop gegaan en we bieden de trainees nu een contract voor twee jaar, ook als ze nog geen opdracht hebben. Voorheen hadden ze drie contracten in twee jaar. Het VNG-traineeship is een uitgelezen kans om jong talent aan te trekken voor het openbaar bestuur en de verbinding met gemeenten te versterken.'

VNG-trainee Gerard Ekelmans heeft bestuurskunde gestudeerd en werkt als beleidsadviseur bij het Ministerie van BZK. Behalve op vrijdag, dan zijn er trainingen. Voor de trainingen worden de trainees niet op studierichting maar op instroomdatum in groepen van zo'n 15 personen verdeeld. Die groepen zijn dus heel divers. Gerard Ekelmans: 'De trainingen zijn gericht op persoonlijke ontwikkeling, zoals persoonlijk leiderschap. Maar er zitten ook hele praktische vaardigheidstrainingen tussen. In de groep dagen we elkaar uit en stimuleren we elkaars vindingrijkheid. Dat is heel leerzaam. Omdat we elkaar twee jaar lang elke vrijdag zien, bouwen we bovendien een sterke band op, ook persoonlijk. Vergelijkbaar met het netwerk dat je opbouwt tijdens je studietijd.'

Wethouders in actie

Laat mensen die extra hulp nodig hebben niet in de kou staan. Kom gemeenten voldoende tegemoet bij de tekorten in de jeugdhulp en de ggz. Op 18 november waren 150 wethouders jeugd aanwezig bij het Kamerdebat over de problemen in de jeugdzorg. Ze waren met zovelen dat veel wethouders het debat buiten op een scherm moesten volgen. Actievoeren ligt niet in de aard van bestuurders, des te krachtiger is het signaal. De boodschap is tweeledig. Wijzigingen in het stelsel gaan de problemen niet oplossen en een betere uitvoering vraagt structureel om meer middelen. De grote opkomst illustreert de eendracht; samen staan gemeenten pal voor de jeugdzorg.

gemeente
Oisterwijk
FACTUUR 2019
T.a.v.
HUGO DE JONGE
JEUGDZORG
komsten vanuit rijk
€ 5,2 miljoen
Werkelijke uitgaven 2019
€ 7,8 miljoen
Tekort
€ 2,6 miljoen
REGIO HART VAN BRABANT

Vijf jaar na de decentralisaties maakten we de balans op. Heeft de invoering van de Wmo, de Jeugdwet en de Participatiewet geleid tot de gewenste verbetering van de kwaliteit van de zorg? Uit onderzoek van het SCP blijkt dat burgers tevreden zijn met de ondersteuning die ze van gemeenten krijgen. Ook blijkt dat gemeenten in staat zijn zorg, werk en onderwijs aan ››

Jeugd

In 2019 kwam vast te staan dat gemeenten structureel geld tekort komen voor jeugdzorg. Lange tijd zat het kabinet op de lijn dat gemeenten het tekort konden dichten met geld dat overbleef op de Wmo. Maar het Fonds Tekortgemeenten bracht in 2018 de omvang van het tekort aan het licht. Ook bleek uit onderzoek dat het aantal kinderen in de jeugdhulp met 12% was gestegen.

Daardoor kantelde de discussie in de Tweede Kamer en zo kwam in 2019 € 1 miljard incidenteel geld voor drie jaar beschikbaar, met uitzicht op een afspraak voor een structurele extra bijdrage. Samen met de leden hebben we er hard aan getrokken om dit voor elkaar te krijgen. VNG-commissieleden gingen in gesprek met ambtenaren en de ministers van BZK, VWS, Financiën en zelfs met de minister-president. We zetten de ongebruikelijke stap om met een open brief in de landelijke kranten onze zorgen over de jeugdzorg te delen. De wethouders van de regeringspartijen stuurden er nog een brief overheen. Organisaties van zorgaanbieders, professionals en vakbonden onderschreven de noodkreet van de gemeenten.

Met 150 wethouders Jeugd woonden we in het november het Kamerdebat over de jeugdzorg bij. Deze uitzonderlijke demonstratie was enerzijds bedoeld om de wens van structureel extra geld kracht bij te zetten. Anderzijds was het een statement tegen de uitspraak van minister Hugo de Jonge van VWS om vanuit het Rijk verplichte regionale samenwerking op te leggen. Gemeenten willen er zelf alles aan doen om de uitvoering te verbeteren. Dit vraagt om specifieke oplossingen voor specifieke problemen, een algemene stelselwijziging vanuit het Rijk lost niets op.

INCLUSIEVE SAMENLEVING

Niet het stelsel maar de uitvoering verbeteren

elkaar te verbinden. Dit verbetert de kwaliteit en de maatschappelijke betrokkenheid. Maar andere zaken vallen tegen. We hebben ons verkeken op het grote aantal mensen dat een beroep doet op gemeentelijke zorg. Het gevolg: hogere kosten en lagere budgetten. De speelruimte voor gemeenten om op inhoud en financiën te sturen, is te beperkt. ››

lobby

‘Als Nederlandse gemeenten roepen wij het kabinet op de mensen die wat extra hulp nodig hebben niet in de kou te laten staan’

Uit de open brief van de VNG in de landelijke kranten in mei 2019

Hoofdlijnenakkoord ggz

Gemeenten willen zich inzetten om cliënten van de ggz in de wijken de ondersteuning te bieden die ze nodig hebben. Zo kunnen mensen met een psychische kwetsbaarheid meedoen in de samenleving, en bespaart het Rijk kosten. Dat gemeenten extra geld krijgen voor deze zorg is afgesproken in het Hoofdlijnenakkoord ggz.

In 2018 konden we dit akkoord nog niet ondertekenen; de VNG-leden hadden uitgesproken niet meer te willen meedoen aan akkoorden die gemeenten geld kosten. Kort voor het algemeen overleg stuurden we een *position paper* naar de Tweede Kamer. Boodschap: de VNG doet mee als de middelen op tafel komen. Staatssecretaris Blokhuis was er veel aan gelegen de gemeenten aan boord te krijgen en bood ruimte. Samen met het NDSD (Netwerk Directeuren Sociaal Domein) berekenden we hoeveel extra geld nodig was om ons aan het akkoord te committeren. Het gaat om geld voor het helpen van de doelgroep met dagbesteding, participatie, schuldhulp, sociale contacten etc.

Na onderhandelingen met Ministerie van VWS kwam er voor uitvoering van het Hoofdlijnenakkoord ggz voor 2019 € 50 miljoen extra beschikbaar. Dit bedrag loopt op tot structureel € 95 miljoen in 2022. Voor gemeenten is de uitstroom van cliënten uit de ggz naar zelfstandig wonen een grote opgave. Het vraagt aandacht en begeleiding op de verschillende levensgebieden. Verschillende hulpverleners moeten samenwerken, wat vraagt om sturing en coördinatie. Ook met de woningcorporaties en de politie; veiligheid en zorg gaan dikwijls hand in hand. Het is ook van belang dat niet alle kwetsbare mensen in dezelfde wijken terechtkomen.

Dit komt door landelijke maatregelen zoals de beperking van de eigen bijdrage op de Wmo en gerechtelijke uitspraken over huishoudelijke hulp. De tekorten op de jeugd en Wmo brachten gemeenten ertoe de noodklok te luiden in een open brief in de dagbladen. 150 wethouders Jeugd kwamen in november demonstratief naar het wetgevingsoverleg in ››

‘Gemeenten willen bewegen naar beschermd wonen in de wijk, maar onder voorwaarden die ze zelf van belang vinden. We zijn mans genoeg gebleken om ons eigen proces te organiseren. Dat smaakt naar meer.’

Miriam Kettani, coördinator Inclusieve Wijken VNG

Eensluidend advies over beschermd wonen

Hoe kunnen we verantwoord de taken op het gebied van beschermd wonen beleggen bij alle gemeenten (doordecentraliseren)? Het Expertiseteam Maatschappelijke Opvang, Beschermd Wonen en Begeleiding slaagde erin een eensluidend advies op te stellen. Dat is een prestatie want er zijn flinke belangentegenstellingen.

Doordecentraliseren is nodig omdat we willen dat alle inwoners – ook mensen met verward gedrag – gewoon kunnen wonen in de wijk met passende ondersteuning en zorg. Om cliënten in hun eigen omgeving te huisvesten en te ondersteunen, nemen alle gemeenten hun verantwoordelijkheid. Dit heeft gevolgen voor de verdeling van de middelen en de organisatie van het zorglandschap. In sommige delen van het land moeten voorzieningen worden afgebouwd, in andere moeten ze juist worden opgebouwd. Hoe doe je dat op een eerlijke en verantwoorde manier? De VNG richtte een Expertiseteam Maatschappelijke Opvang, Beschermd Wonen en Begeleiding op met inhoudelijk experts, belangenbehartigers van cliënten en bestuurders van verschillende gemeenten. In slechts twee maanden tijd lukt het met een gedragen advies te komen dat is overgenomen door het VNG-bestuur en de Ministeries van VWS en BZK. De strekking is dat beschermd wonen wordt doorgedecentraliseerd met een nieuw verdeelmodel en een overgangsfase van tien jaar. Daarnaast worden afspraken gemaakt over verplichte regionale samenwerking. Zorgaanbieders hoeven dan niet met alle gemeenten apart afspraken te maken. Het gaat om een landelijke herverdeling en in tweede instantie om een regionale herverdeling. Voorheen was beschermd wonen een taak voor de centrumgemeenten, straks zijn alle gemeenten verantwoordelijk.

de Tweede Kamer. De boodschap: het jeugdhulpbudget moet structureel omhoog. Gemeenten zijn ook kritisch op zichzelf. Ze werken aan een betere organisatie en het verminderen van **administratieve lasten**, samen met de jeugdbescherming en de gecertificeerde instellingen. Intussen dreigen ook bij de Wmo aanzienlijke tekorten. De groep ouderen groeit »

‘Er is vrijwel geen veiligheidscasus zonder zorg-component. Het is van cruciaal belang dat veiligheid en zorg in het beleid worden gecombi-neerd’

Loes van der Meijs, burgemeester van Doesburg en lid van de VNG-commissie Bestuur en Veiligheid

GGU *

Snijden in administratieve lasten

Het Ketenbureau i-Sociaal Domein werkt samen met gemeenten en zorgaanbieders om administratieve lasten in het sociaal domein structureel terug te dringen. In 2019 resulteerde dit in standaard administratieprotocollen. Daarin is bijvoorbeeld vastgelegd dat zorgaanbieders per maand declareren bij gemeenten en dat gemeenten binnen een maand betalen. Het Ketenbureau i-Sociaal Domein is opgericht door de VNG, de zorgbranche en het Ministerie van VWS.

* Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering

en de **gemiddelde leeftijd** stijgt. Deze kwetsbare ouderen doen vaker een beroep op kostbare voorzieningen. Eind 2019 riepen we het Rijk op om deze dubbele vergrijzing op te vatten als een gezamenlijke opgave, en te onderzoeken wat nodig is. De VNG heeft zich steeds verzet tegen het invoeren van het **abonnementstarief**, de vaste eigen bijdrage aan de ››

‘Waarom krijg je een werkster van € 1,50 per uur?’

Uit de rubriek Geldvraag in De Volkskrant

Geldvraag

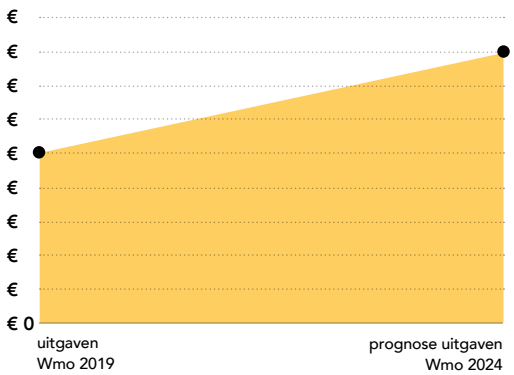
WAAROM KRIJG JE EEN WERKSTER VOOR 1,50 EURO PER UUR?

Sinds dit jaar krijgt een van mijn vrienden drie uur per week huishoudelijke hulp via de gemeente. Ze heeft haar eigen werkster de deur uit gedaan en betaalt nu 19 euro per maand als WMO-bijdrage. 1,5 euro per uur, waarom zo goedkoop? Ze kan het best zelf betalen.

Dubbele vergrijzing

Door de dubbele vergrijzing in Nederland en de stijgende zorgvraag stijgen de Wmo-kosten bij gemeenten. De VNG heeft het gemiddelde beroep op de Wmo in de afgelopen vijf jaar uitgevraagd bij enkele gemeenten. Die lijn hebben we doorgetrokken naar de toekomst en vermenigvuldigd met de gemiddelde kosten per cliënt. Dit leidt tot een kostenstijging van ongeveer 7% per jaar.

Verwachte stijging Wmo-kosten gemeenten
ongeveer 7% per jaar

Abonnementstarief Wmo

In 2019 werd duidelijk dat de invoering van een vaste eigen bijdrage voor Wmo-voorzieningen (het abonnementstarief) een aanzuigende werking heeft op het aantal aanvragen. Gemeenten vrezen dat cliënten die de zorg het hardst nodig hebben, lijden onder de toestroom. De lobby om het abonnementstarief van tafel te krijgen, had geen succes. Vervolgens zette de VNG in op het ondersteunen van gemeenten bij het invoeren van de wetswijziging.

Wmo. Kabinet en parlement hebben het abonnementstarief toch ongewijzigd ingevoerd. Nu ondersteunen we gemeenten bij de invoering. Samen met het CAK en het ketenbureau i-Sociaal Domein. De nieuwe Wet verplichte ››

Kwaliteitskader om schulden voor te zijn

De VNG-commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie heeft in 2019 samen met ervaringsdeskundigen en de Nationale Ombudsman een bestuurlijk kwaliteitskader opgesteld. Daarin wordt in 22 punten geformuleerd waarop inwoners hun gemeente kunnen afrekenen waar het gaat om het voorkomen en oplossen van problematische schulden. Een voorbeeld is het doorbreken van het taboe op financiële problemen door een gesprek aan te bieden als er geldzorgen zijn en samen te kijken welke dienstverlening passend is. Het is namelijk gebleken dat het gemiddeld drie tot vijf jaar duurt voordat mensen met geldproblemen hulp zoeken. Betalingsachterstanden zijn dan vaak al opgelopen tot problematische schulden met gemiddeld zo'n 15 schuldeisers en een schuld van € 43.000. Vroegtijdig herkennen, bespreekbaar maken en effectief aanpakken van schulden voorkomt dat er nieuwe problemen ontstaan, zoals eenzaamheid, depressie, huiselijk geweld en huisuitzetting.

ACHTER DE SCHERMEN

Ico Kloppenburg,
beleidsadviseur Sociaal Domein
'Gedwongen zorg is altijd het laatste redmiddel'

'In gemeenten moest er in 2019 veel worden geregeld om klaar te zijn voor het invoeren van de Wet verplichte ggz (Wvggz). De wet is een verbetering voor patiënten en hun families. Zij krijgen meer zeggenschap over de behandeling en de zorg die nodig is. De oude wet BOPZ was vooral gericht op het opnemen van mensen, nu staat behandeling centraal. Het is belangrijk om snel en goed te kunnen handelen als iemand in een crisissituatie zit en een gevaar vormt voor zichzelf of voor anderen. Veiligheid is cruciaal, maar vrijheid ook; gedwongen zorg is altijd het allerlaatste redmiddel.

De burgemeester kan een crisismaatregel nemen om iemand van de straat te halen. De informatie tussen de instanties moet dan veilig en met de juiste wettelijke grondslag wordt uitgewisseld. Dat vereist duidelijke processtappen en informatievoorzieningen. Daar zijn we druk mee geweest. Een nieuwe verantwoordelijkheid voor gemeenten is het verkennend onderzoek. Burgers die zich zorgen maken over een familielid, vriend of buur kunnen dit melden. De gemeente moet de melding onderzoeken en – als er aanleiding voor is – voorleggen aan de officier van justitie. Ook rond het verkennend onderzoek moesten gemeenten nieuwe werkprocessen inrichten met de overdracht van informatie die daarbij hoort. De VNG heeft handreikingen gemaakt voor het verkennend onderzoek en voor de crisismaatregel. Dat hebben we gedaan in overleg met de ggz, het Openbaar Ministerie, cliëntenbelangenbehartigers en verschillende gemeenten. Daarnaast hebben we verschillende regionale bijeenkomsten gehouden waar de wettelijke veranderingen en de uitvoering zijn besproken, en waar gemeenten hun ervaringen konden uitwisselen. Voor de communicatie met burgers over de Wvggz hebben we een toolkit gemaakt. Ook hebben we ons ingezet voor extra geld voor de uitvoering. Uiteindelijk is daarvoor € 20 miljoen beschikbaar gekomen in het gemeentefonds. Veel gemeenten vinden dit te weinig, de afspraak is dat we monitoren of het past.'

geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) en de Wet zorg en dwang (Wzd) zijn op 1 januari 2020 in werking getreden. 2019 stond in het teken van een goede voorbereiding. De nieuwe wetten brengen veel beleidsmatige en organisatorische gevolgen voor gemeenten: de crisismaatregel, het verkennend onderzoek en veilige informatie-uitwisseling tussen zorg- ››

Zorg en veiligheid

Samenwerking tussen de domeinen van zorg en veiligheid is essentieel voor een adequate aanpak van bijvoorbeeld huiselijk geweld en de re-integratie van ex-gedetineerden en mensen met verward gedrag. Gemeenten hebben ook te maken met de gevolgen van mensenhandel en radicalisering. De VNG zet zich in om op al deze terreinen zorg en veiligheid te verbinden. Zo bieden Zorg- en Veiligheidshuizen een persoonsgerichte aanpak aan mensen die in het gewone veld niet terecht kunnen, en waarbij veiligheid en zorg een rol spelen. In het Meerjarenprogramma Zorg- en Veiligheids-huizen wisselen ze best practices en ervaringen uit.

Terugkeer gedetineerden

'Kansen bieden voor re-integratie'. Zo heet het bestuurlijk akkoord voor een betere re-integratie van gedetineerden. Voor het eerst doen ook de drie reclasseringsorganisaties daaraan mee. In het akkoord is geregeld dat de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), reclassering en gemeenten vanaf het begin van de detentie samenwerken aan de terugkeer van de gedetineerde in de samenleving. De gedetineerde is in de eerste plaats zelf verantwoordelijk. Hij krijgt tijdens de detentie de kans hieraan te werken en wordt waar nodig ondersteund. Elk jaar keren 30 duizend mensen uit detentie terug.

instellingen en de gemeente. In Nederland is er een groot aantal werkende armen. Vaak hebben mensen problematische schulden en ze kunnen de dagelijkse boodschappen niet betalen. De onzekerheid over dagelijkse levensbehoeften tast hun bestaanszekerheid aan. Gemeenten zijn in gesprek met het Rijk en de werkgevers over concrete maatregelen.

Grote zorgen over uitvoerbaarheid Wet inburgering

De VNG heeft grote zorgen over de uitvoerbaarheid van de Wet inburgering die in 2021 in werking zou moeten treden. Gemeenten willen de wet graag uitvoeren maar dan moeten de randvoorwaarden op orde zijn, financieel en inhoudelijk. Dat heeft in het voorjaar van 2019 geleid tot pittige discussies met het Rijk. Uiteindelijk hebben we samen met het Rijk een kostenonderzoek laten uitvoeren in combinatie met een analyse van het Centraal Planbureau. Daaruit bleek dat gemeenten zo'n € 42 miljoen tekort gaan komen. Ook in de uitvoering voorzien wij problemen. Gemeenten krijgen in het wetsvoorstel een regierol. Tegelijk worden deeltaken elders, buiten regie van gemeenten neergelegd. Dat maakt de wet onwerkbaar voor gemeenten en ingewikkeld voor inburgeraars. Tot slot is er nog veel onduidelijk over de uitwerking in AMvB's: hoeveel wordt vooraf in regels vastgelegd, wat betekent dat voor de gemeentelijke uitvoering en tot welke meerkosten gaat dat leiden? Josephine Maasland van VNG-team Inclusieve samenleving: 'De inrichting van de Wet inburgering kan een stuk eenvoudiger door de regie bij gemeenten te leggen en minder te sturen vanuit het Rijk.'

Een toekomst zonder werkende armen

De VNG heeft februari 2019 in het position paper 'Gemeenten: een toekomst zonder werkende armen' op een rij gezet hoe je bestaanszekerheid voor iedereen kunt realiseren. Zoals voldoende inkomen om van rond te komen, vaste lasten die in verhouding staan tot het inkomen en ondersteuning bij financiële keuzes.

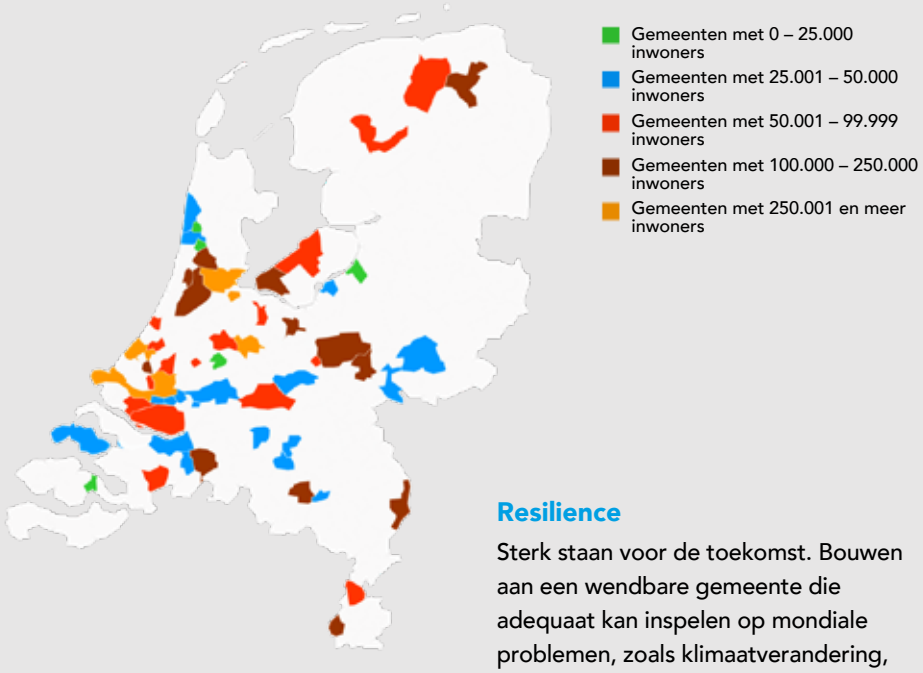
In het position paper is dit uitgewerkt in acht concrete maatregelen, variërend van voldoende betaalbare woningen en een sociaal incassobeleid van het Rijk tot het aanpakken van het doolhof van toeslagen, voorzieningen en inkomensondersteuning. Peter Heijkoop, wethouder in Dordrecht en voorzitter van de VNG-commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie, heeft het position paper gepresenteerd in de Tweede Kamer en kreeg daar veel bijval van andere organisaties die zich bezighouden met het tegengaan van armoede.

VNG Risicobeheer ondersteunt gemeenten bij risicomanagement. Sleutelwoorden: verstandig omgaan met (belasting)geld, doelmatig en doeltreffend risico's afdekken en slim anticiperen op de toekomst. We verbinden gemeenten onderling, met de wetenschap en met marktpartijen. We verzamelen en delen kennis en best practices. ››

Risico Platform Overheden

Samen organiseren en kennis uitwisselen doen we onder meer in het Risico Platform Overheden (RPO). Hier delen we informatie over risicomanagement, gericht op concerncontrollers en directeuren van gemeentelijke afdelingen financiën. In 2019 hielden we bijeenkomsten in Rotterdam over het thema data, in Leidschendam-Voorburg over de weerstandsparagraaf en in Amsterdam over de praktijk van het risicobeheer. Hoe zorg je dat dit een vraagstuk wordt van de hele organisatie, en niet alleen van de afdeling Financiën?

Deze gemeenten zijn aangesloten op het Risicoplatform Overheden

Resilience

Sterk staan voor de toekomst. Bouwen aan een wendbare gemeente die adequaat kan inspelen op mondiale problemen, zoals klimaatverandering, cyberveiligheid of de uitbraak van corona. Resilience gaat over het vóór zijn van risico's en over de veerkracht om te kunnen omgaan met crises. Het is één van de pijlers van VNG Risicobeheer. We delen kennis en ervaringen, onder meer die van Den Haag en Rotterdam die als eerste steden het werken vanuit het principe van resilience hebben omarmd.

VNG RISICOBEHEER

Verstandig omgaan met risico's van vandaag en morgen

Ons Risico Platform Overheden is een community van concern-controllers en directeuren van afdelingen Financiën. Beheerders van verzekeringsportefeuilles delen kennis in de Expertgroep Verzekeringsmanagement. Zo brengen we samen de beroepspraktijk van risicomanagement, verzekeren en resilience op een hoger plan. •

'Onze aanpak is integraal, daar zit de kracht. Niet alleen financiële mensen, maar ook medewerkers van inkoop, personeel en automatisering, en van de primaire processen zijn betrokken bij het risicomanagement'

Klaartje Vingerhoets, teammanager Financiën en Administratie van Mijn gemeente dichtbij

90
bezoeken aan gemeenten

3
bijeenkomsten RPO

3
bijeenkomsten van het Expertplatform Verzekeringsmanagement

1
(deel)congres

OOG OP UITVOERING

Goed voorbeeld

Hoe werken gemeenten aan integraal risicomanagement? Een goed voorbeeld is dat van Boxtel en Sint Michielsgestel. De uitvoeringsorganisatie Mijn gemeente dichtbij heeft een Control Expertteam (CET) opgezet. Dit ondersteunt ambtenaren om werkprocessen en de risico's die daarbij horen kritisch onder de loep te nemen. Aan de hand van een procesrisicokaart wordt systematisch en gestructureerd het gesprek over risico's gevoerd. Ook krijgen alle teams een training in interne fraudebeheersing aan de hand van een rollenspel.

Risicoverkenner

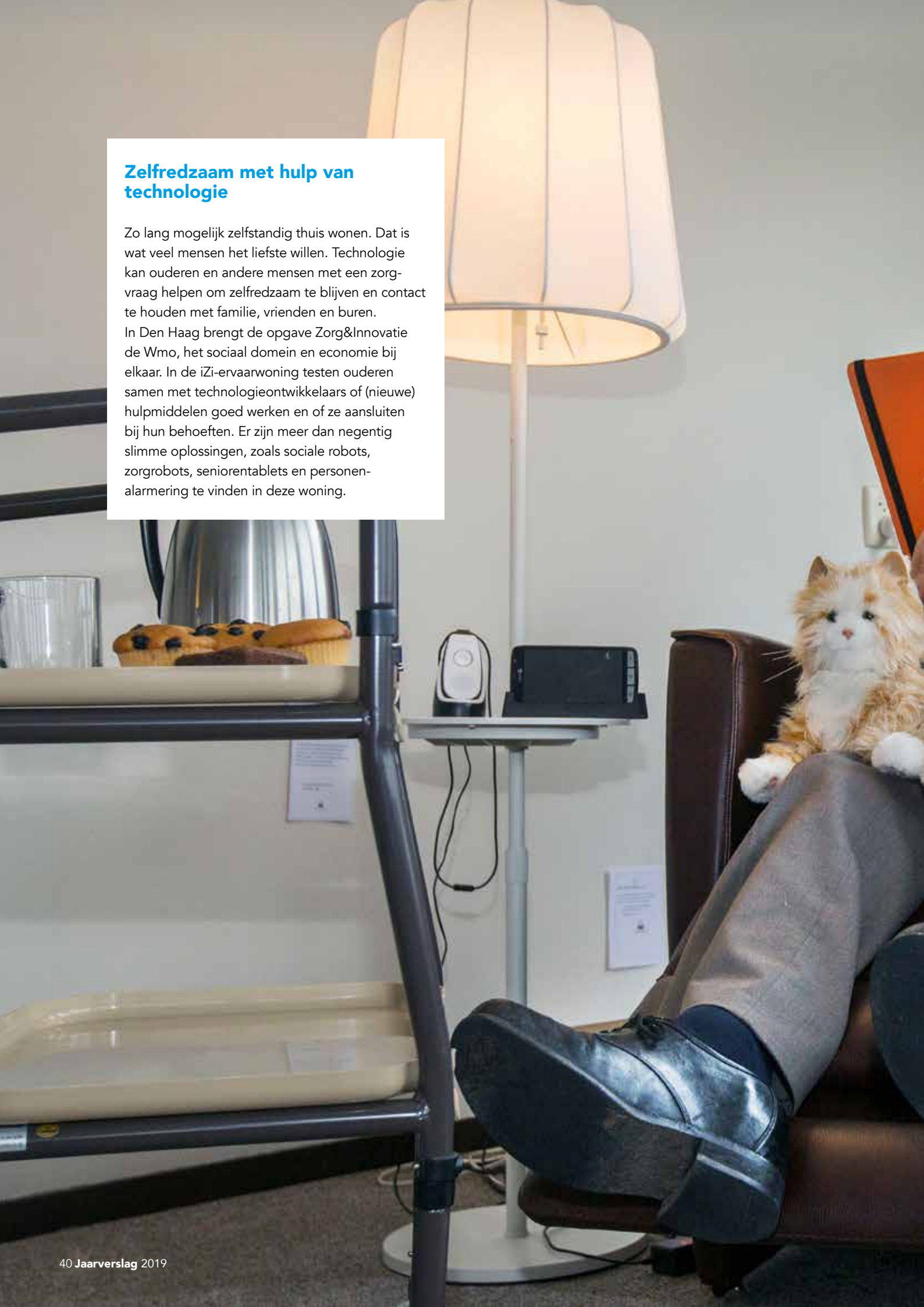
Wat is het grootste risico voor de gemeente? Zijn er specifieke omstandigheden die een gemeente extra kwetsbaar maken? Hoe zien andere gemeenten hun risico's en hoe gaan ze daarmee om? VNG Risicobeheer ontwikkelde een online tool: de Risicoverkenner. Hierin zijn de risicoparagrafen van alle gemeentelijke begrotingen ingelezen en geanalyseerd. Gebruikers kunnen zoeken op bepaalde risico's en vinden welke beleid andere gemeenten voeren ten aanzien van deze risico's.

Verzekeringslab

VNG Risicobeheer en de Haagse Hogeschool zetten samen een leergang op voor verzekeringsambtenaren van gemeenten en Veiligheidsregio's: het Verzekeringslab. De opleiding verbindt de theorie van risicomanagement met het praktisch beheer van de verzekeringsportefeuille. Deelnemers leren verzekeringsmanagement te voeren, ze kunnen risico's analyseren, een risicoprofiel maken en dit vertalen naar beleid. De leergang is gebaseerd op casuïstiek van de deelnemers zelf. Het Verzekeringslab past in het streven van VNG Risicobeheer om de beroepspraktijk te verbeteren.

'In de bestaande praktijk wordt er nog veel gedacht vanuit verzekeringen en polissen. We willen breder kijken naar risico's en risicobereidheid om maatschappelijke kosten terug te brengen.'

Edwin Toren, adviseur VNG Risicobeheer

Zelfredzaam met hulp van technologie

Zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen. Dat is wat veel mensen het liefste willen. Technologie kan ouderen en andere mensen met een zorgvraag helpen om zelfredzaam te blijven en contact te houden met familie, vrienden en buren.
In Den Haag brengt de opgave Zorg&Innovatie de Wmo, het sociaal domein en economie bij elkaar. In de iZi-ervaarwoning testen ouderen samen met technologieontwikkelaars of (nieuwe) hulpmiddelen goed werken en of ze aansluiten bij hun behoeften. Er zijn meer dan negentig slimme oplossingen, zoals sociale robots, zorgrobots, seniorentablets en personenalarmering te vinden in deze woning.

Digitalisering is overal. We leven in een overgangstijd: de industriële samenleving verandert in een informatiesamenleving. Gemeenten willen een actieve rol spelen in het vormgeven daarvan. Ze willen kansen benutten met oog voor de keerzijde. Zo is niet iedereen digitaal vaardig en de privacy van burgers kan op het spel staan. ››

Digitalisering gaat over onder meer:

- Leegstand in winkelgebieden door het webwinkelen
- Mobiliteitsdata inzetten voor het slim plaatsen van laadpalen voor elektrisch rijden
- Schuldhulpverlening en het koppelen van data
- Integraal samenwerken van hulpverleners rond een cliënt
- Buurtapps om wijken veiliger te maken
- Ondermijning aanpakken door het koppelen van data
- Het risico op cyberaanvallen

‘Kansen pakken, basis op orde, en publieke waarden veiligstellen in de informatie-samenleving’

Nathan Ducastel, VNG-beleidsdirecteur Informatiesamenleving, Gemeenterecht, Lokale Democratie en Veiligheid

‘De invloed van gemeenten op de digitale samenleving is aan het toenemen’

Henri Rauch, beleidsadviseur

INFORMATIESAMENLEVING

Gemeenten nemen het voortouw

De VNG zette in 2019 de koers uit in de Digitale Agenda Gemeenten 2024. Kernpunten zijn: zorgen dat de ICT-basis in gemeenten op orde is, kansen pakken en publieke waarden zeker stellen. De digitale agenda is niet meer alleen het domein van ICT'ers, maar steeds meer ook van bestuurders want sturing is heel hard nodig. »

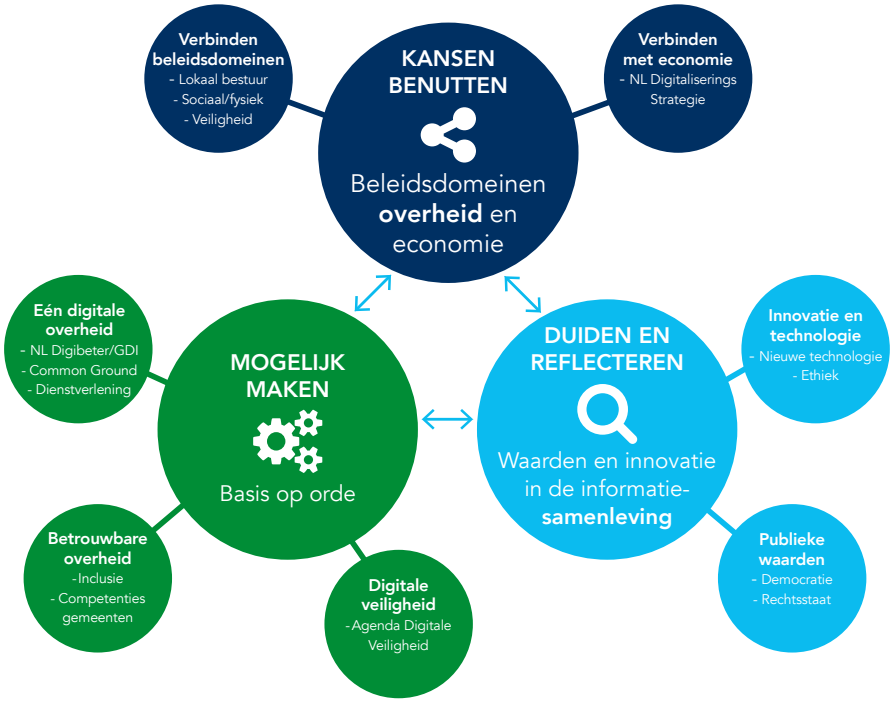
Digitale Agenda Gemeenten 2024

De commissie Informatiesamenleving werkte in 2019 aan de Digitale Agenda Gemeenten 2024. Het gaat om de koers van gemeenten. Niet lijdzaam afwachten waar de technologische revolutie toe leidt, maar zelf de richting bepalen. De agenda bestaat uit drie hoofdpunten.

1. Mogelijk maken
Dat betekent dat de basis op orde moet zijn. De digitale infrastructuur, de basisregistraties en dat de digitale identiteit van inwoners goed geregeld moet zijn. Daarbij is het vraagstuk van de regie op (persoons)gegevens van belang. Ook informatieveiligheid en voorkomen en bestrijden van cybercriminaliteit vallen hieronder.

2. Kansen benutten
Digitalisering biedt kansen om verschillende beleidsdomeinen te verbinden en maatwerk te bieden waarbij de burger centraal staat. Een goed cliëntendossier ondersteunt het integraal werken van verschillende hulpverleners. Kansen zitten in het verbinden van verschillende datasets om bijvoorbeeld ondermijning op te sporen. Digitalisering gaat hand in hand met economische ontwikkeling. In smart cities experimenteren gemeenten, universiteiten en hogescholen, en bedrijven met innovaties zoals zelfrijdende auto's, slimme straatverlichting etc.

3. Duiden en reflecteren
Zoals de (gemeentelijke) overheid zorgt voor een veilige en toegankelijke openbare ruimte, ligt er ook zo'n taak voor de digitale ruimte. Gemeenten willen verantwoord omgaan met technologie en het gebruik van data en publieke waarden beschermen. Ze hebben daarom de Principes voor de Digitale Samenleving opgesteld.

ACHTER DE SCHERMEN

Miguel Boerboom,
strategisch adviseur
'Het gesprek met het Rijk gaat gemakkelijker als je zelf een agenda hebt'

'De informatiesamenleving is volop in ontwikkeling, het is bij uitstek de rol van bestuurders om er vorm aan te geven. Anders overkomt het je allemaal en krijgen de grote platforms alle touwtjes in handen. Met de nieuwe VNG-commissie Informatiesamenleving zijn we aan de slag gegaan met de Digitale Agenda. In een startbijeenkomst op de hei en later met één op één-gesprekken in het land hebben we de onderwerpen geïnventariseerd die de commissieleden belangrijk vinden, en waar ze in hun gemeenten mee bezig zijn. Dat levert een gevarieerd beeld op. Sommige gemeenten zijn ver met innovatie in samenwerking met bedrijven en het hoger onderwijs, anderen zijn nog druk met de basis in de eigen organisatie. Digitalisering heeft grote gevolgen voor de eigen gemeentelijke organisatie. Zijn medewerkers er voldoende voor toegerust? Een wethouder vertelde dat de oude generatie medewerkers op schouw gaat om te onderzoeken wat er moet gebeuren in het openbaar gebied. De nieuwe generatie belt met Google Maps om te vragen waar de meeste auto's rijden. Dit illustreert de zoektocht in gemeentehuizen. Wat voor organisatie zijn we over tien jaar en wie hebben we daarvoor nodig? De VNG heeft een belangrijke rol om de leerervaringen van de koplopergemeenten te delen en te vertalen naar andere gemeenten.
We trekken op met koplopers, maar net zo veel met gemeenten die nog niet zover zijn. De Digitale Agenda toetsen we bij de ministers van EZK, Justitie en Veiligheid, en BZK. Het gesprek met het Rijk gaat gemakkelijker als je zelf een agenda hebt. Dat merken we bijvoorbeeld rond het vraagstuk van de publieke waarden. Iedereen weet dat dit onderwerp belangrijk is, maar om er echt iets mee te kunnen doen heb je voorbeelden en casuïstiek nodig. De VNG biedt die integraliteit; we weten wat er speelt in de wijken en wat de ervaringen in de praktijk zijn. Zo kunnen we als gemeenten een leidende rol pakken.'

We willen voorkomen dat de grote platforms de dienst uitmaken. Gemeenten zoeken de balans tussen technologische ontwikkeling en het publiek belang. Daarom ontwikkelden we de Principes voor de Digitale Samenleving. »

Publieke waarden beschermen

Technologie inzetten om de kwaliteit van de samenleving te verbeteren. Op zo'n manier dat de privacy van inwoners beschermd is en dat publieke waarden recht overeind staan. Dat is het idee van de Principes voor de Digitale Samenleving. De BALV stelde ze in november vast. Dit is bijzonder; Nederlandse gemeenten lopen hiermee voorop in Europa.

Het denken over de uitgangspunten begon in de steden Eindhoven en Amsterdam. Experimenten met slimme toepassingen riepen vragen op. De mogelijkheden zijn groot, hoe ver kun je gaan? Eindhoven wilde bijvoorbeeld het geluid meten in het uitgaansgebied om te monitoren of er ergens een opstootje is. Maar gesprekken letterlijk opnemen tast de privacy aan. Het is nu technisch zo geregeld dat wel de decibellen worden gemeten, maar de gesprekken onhoorbaar zijn. Ook van belang is dat de bezoekers van het gebied weten dat ze worden gemonitord door camera's en geluidssensoren: transparantie.
De Principes dragen eraan bij dat digitalisering wordt ingezet voor maatschappelijke opgaven, dat een gezond en eerlijk economisch klimaat wordt gecreëerd en dat de publieke waarden worden beschermd. Het is belangrijk dat digitale infrastructuur voor iedereen toegankelijk is, zoals een stekker in elk stopcontact past.

Een leverancier van de digitale infrastructuur moet zorgen dat de infrastructuur en de data voldoen aan een standaard. Zo kunnen alle marktpartijen services ontwikkelen, en voorkom je een lock-in: de situatie dat je afhankelijk wordt van één aanbieder. Deze standaardisering kan de overheid in het contract vastleggen. De VNG ontwikkelde hiervoor de Modelovereenkomst slimme toepassingen. Daarin staan enerzijds regels om de privacy te beschermen en anderzijds regels om rechten op data en het gebruik van de digitale infrastructuur te regelen. Ook maakte de VNG een white paper over sensoren en de rol van gemeenten.

De Principes voor de Digitale Samenleving zijn bedacht en uitgewerkt door een werkgroep met ambtenaren uit verschillende gemeenten. Wethouder Jim Janssen van Maastricht leidde het proces. De VNG-commissie Informatiesamenleving omarmde de principes en er werden vijf regionale bestuurlijke bijeenkomsten gehouden om de principes uit te dragen en erover te discussiëren met wethouders in het hele land. De vervolgstap is dat gemeenten het, ondersteund door de VNG, gaan implementeren. De VNG wil de principes ook verder brengen: er overheidsbrede principes van maken, en mogelijk zelfs Europa-brede.

Om het geluid van gemeenten over de digitale samenleving goed naar voren te brengen bij het kabinet, het parlement en de markt, stelden we vier samenhangende position papers op. Met een duidelijke gemeenschappelijke koers zijn gemeenten een gelijkwaardige gesprekspartner van andere overheden en de markt. •

'Technisch is alles mogelijk, de verleiding is groot alle data aan elkaar te koppelen. Maar je moet grenzen stellen om publieke waarden te beschermen. Het is daarom van groot belang dat 355 gemeenten de Principes voor de Digitale Samenleving onderschrijven.'

Jim Janssen, wethouder van Maastricht

Principes voor de Digitale Samenleving

De VNG-commissie Informatiesamenleving adviseerde de VNG in 2019 om een werkgroep van gemeenten op te richten om tot gezamenlijke principes te komen. Dit zijn die principes.

- Dataverzameling en -gebruik staat in dienst van het maatschappelijk belang
- Data zijn open en inzichtelijk, tenzij dit in strijd is met de wet of de veiligheid
- De digitale infrastructuur voor dataverzameling is voor iedereen toegankelijk (open interface)
- Marktpartijen, instellingen, overheden en inwoners werken samen
- Alle spelers zijn transparant over apparatuur en technologie in de openbare ruimte

Position papers

De VNG publiceerde in 2019 vier samenhangende position papers over de belangrijkste onderwerpen van de digitale transitie. Het is een gemeenschappelijke gemeentelijke koers voor de ontwikkelingen op het terrein van de digitale overheid. Met een duidelijke agenda zijn we een gelijkwaardige partner van het Rijk en andere overheden. Zo heeft het position paper Digitale identiteit de landelijke koers sterk beïnvloed.

Digitale identiteit

Dienstverlening gaat steeds vaker via het internet en is 24/7 beschikbaar. Daarom is er behoefte aan een betrouwbare digitale identiteit die dezelfde status heeft als het paspoort, en die bruikbaar is voor alle digitale kanalen. We streven naar een Digitale Identiteit waarmee burgers stukken rechtsgeldig kunt ondertekenen, en waarmee ze de regie hebben op hun eigen gegevens. Gemeenten hebben een voortrekkersrol omdat we de leverancier zijn van paspoorten (de analoge identiteit) en beheerder van de Burgerlijke Stand en het BRP.

Dienstverlening

Als meest nabije overheid moeten gemeenten toegankelijk en betrouwbaar zijn. We willen burgers en bedrijven op maat bedienen, online waar het kan en persoonlijk waar nodig. Burgers staan centraal, overheidsinformatie moet begrijpelijk en vindbaar zijn. Dat vraagt samenwerking met ketenpartners en medeoverheden en het zo veel mogelijk standaardiseren van diensten, processen en systemen.

Data

Met data kunnen gemeenten de kwaliteit van de dienstverlening verbeteren en maatschappelijke opgaven beter aanpakken, denk aan schuldhulpverlening of ondermijning. Hoe meer gemeenten databeleid voeren, hoe groter de meerwaarde van het netwerk. Het gaat om onder meer data uit de basisregistraties en gegevens van derden, zoals verkeersregistraties. De VNG deelt kennis en zet zich in om knelpunten bij het delen van data op te lossen.

Samenhangende objectenregistratie

De basisregistraties willen we doorontwikkelen naar een samenhangende objectenregistratie. Dit is nodig om knelpunten bij het verzamelen van gegevens, het beheer en het gebruik te verhelpen.

Gemeenten willen in de informatiesamenleving flexibele, mensgerichte en toekomstbestendige dienstverlening en bedrijfsvoering realiseren. Daarom werken zij samen in de uitvoering. Dat betekent meer gezamenlijk doen en collectief ontwikkelde diensten en voorzieningen gebruiken. Gemeenten werken samen met de VNG en ketenpartners aan ››

De 4 GGU-uitgangspunten

1. Ruimte creëren voor lokaal maatwerk en autonomie
2. Bundelen van schaarse expertise en kennis
3. Samen sterk in overleg met Rijk, ketenpartners en marktpartijen
4. Realiseren van efficiencyvoordelen

De 9 prioriteiten van GGU

1. Gemeenten als één: gezamenlijke basisprocessen en dienstverlening
2. Inzet op digitale identiteit
3. Gezamenlijke basis in informatievoorziening
4. Datagedreven samenleving en sturing
5. Informatieveiligheid en privacy
6. Realisatie en beheer
7. Gezamenlijke inkoop
8. Fysiek Domein: Omgevingswet
9. Doorontwikkeling sociaal domein

Een volledig overzicht van de in 2019 per prioriteit behaalde resultaten vindt u in het digitale GGU-jaarverslag 2019 op vng.nl. In dit bestuurlijke jaarverslag vindt u verspreid door het jaarverslag enkele voorbeelden.

‘Samen organiseren is heel belangrijk in een aantal domeinen, omdat de schaal van die domeinen daar om vraagt. Zoals het sociaal domein. Het is goed dat we uniforme afspraken maken over hoe we administreren. In andere domeinen is samen organiseren noodzakelijk omdat gemeenten het alleen niet redden. Zoals bij de invoering van de Omgevingswet. Als Taskforce Samen Organiseren stimuleren we innovatie in deze domeinen en jagen we de samenwerking tussen gemeenten aan.’

Arne van Hout, gemeentesecretaris van Nijmegen en voorzitter van de Taskforce Samen Organiseren

GEZAMENLIJKE GEMEENTELIJKE UITVOERING (GGU)

Samen de uitvoering versterken

het realiseren van de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering. De GGU is in woord en daad 'door en voor gemeenten'. Dat wordt onder meer duidelijk bij Common Ground, waaraan meer dan 600 deelnemers vanuit gemeenten en (landelijke) partners samen in een community bouwen aan onder meer toepassingen die werken volgens de principes van Common Ground. »

De kracht van samen organiseren

Gemeenten werken samen in de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering. Op veel verschillende manieren wordt samengewerkt, een goed voorbeeld is een landelijke meet-up over het Wmo-voorspelmodel. Deze samenwerking is ook bestuurlijk verankerd, in de **Taskforce Samen Organiseren** en in het **College van Dienstverleningszaken**. De taskforce stimuleert innovatie bij gemeenten, het college adviseert het bestuur over standaarden in de gezamenlijke gemeentelijke uitvoering en de besteding van de middelen uit het **Fonds GGU**. De leden van de VNG beslissen elk jaar op de Algemene Ledenvergadering welke activiteiten er vanuit het Fonds GGU worden ondernomen.

Andere voorbeelden van de kracht van het collectief zijn de **Informatiebeveiligingsdienst** voor gemeenten (IBD), de Gezamenlijke Gemeentelijke Infrastructuur (GGI), gezamenlijke inkoop en de acties om de administratieve lasten in het sociaal domein terug te dringen. Alle inspanningen zijn gericht op het versterken van de gemeentelijke

Meten is weten

Een belangrijke functie van de GGU is het verzamelen en gebruiken van data waar gemeenten hun uitvoeringspraktijk mee kunnen verbeteren. Daar zijn allerlei instrumenten voor, zoals Waarstaatjegemeente, Vensters voor bedrijfsvoering en de monitor Sociaal Domein. In 2019 zijn onder meer twee nieuwe dashboards voor het fysieke domein gelanceerd: Mobiliteit en Duurzame Leefomgeving. Ook is op basis van het in de gemeente Den Haag ontwikkelde Wmo-voorspelmodel een eerste versie van een landelijk voorspelmodel gemaakt

.

Digitaal weerbaar

In de informatiesamenleving is digitale weerbaarheid essentieel. Gemeenten worden vanuit de GGU ondersteund in het vergroten van hun digitale weerbaarheid. Onder meer met de verantwoordingsmethodiek ENSIA, de standaard verwerkersovereenkomst voor de verwerking van persoonsgegevens, de collectieve infrastructuur GGI-Veilig en de ondersteuning door de Informatiebeveiligingsdienst van gemeenten (IBD). De IBD is een initiatief van alle Nederlandse gemeenten en helpt gemeenten op het gebied van informatiebeveiliging. Door kennisdeling, advies, ondersteuning bij calamiteiten en als schakel met landelijke partijen en ketenpartners, zoals het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC). Zo ondersteunde de IBD in 2019 de gemeente Lochem, die ternauwernood een ransomware-aanval wist te voorkomen.
De opgedane ervaringen van dit zogeheten Lochemincident werden opgetekend en gedeeld via de IBD, zodat alle gemeenten daarvan kunnen leren.

uitvoering, op zaken die voor alle gemeenten min of meer gelijk zijn. Door op deze manier samen te werken, houden gemeenten geld en tijd over voor datgene wat lokaal het verschil maakt.

Samen sterk

Gezamenlijk vastgestelde standaard administratieprotocollen die de administratieve lasten in het sociaal domein verminderen. Het samen onderzoeken of er toch een nieuwe Basisregistratie Persoonsgegevens kan komen, want daar hebben gemeenten dringend behoefte aan. Het zijn allemaal voorbeelden van hoe gemeenten in 2019 samenwerkten aan vernieuwing, aan collectieve voorzieningen en afspraken, waar ze allemaal beter van worden.

'Willen we als gemeenten volwaardig blijven meedoen bij het oplossen van maatschappelijke vraagstukken, dan moet de basis van onze informatievoorziening worden gemoderniseerd. Daar wordt aan gewerkt met Common Ground. Ik vind die ontwikkeling een heel mooi voorbeeld van de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering, omdat gemeenten hier echt samen met hun partners aan werken.'

Henri Lenferink, burgemeester van Leiden en voorzitter van het College van Dienstverleningszaken

ACHTER DE SCHERMEN

Remco Groet, woordvoerder en communicatieadviseur van de Informatiebeveiligingsdienst (IBD): **'Het verschil maken voor gemeenten'**

'Persoonlijk vind ik het het interessantste als ik een gemeente met woordvoeringsadvies kan bijstaan tijdens een informatiebeveiligingsincident. Dat gebeurt zo'n tien tot vijftien keer per jaar. Een incident bij een gemeente op het gebied van informatieveiligheid is vaak een datalek. Dat vraagt wat anders van je communicatie en woordvoering dan een gemeente gewend is en mijn advies kan dan echt het verschil maken. Het is de kunst om niet te moeilijk, technisch of juridisch te worden. Een persoonlijke benadering werkt vaak goed, zeker als mogelijk gevoelige gegevens van inwoners zijn gelekt. Als het gaat om een datalek in de jeugdzorg, bijvoorbeeld, dan hebben cliënten een vaste contactpersoon. Ik adviseer dan om de contactpersonen hun cliënten te laten vertellen wat er is gebeurd en uit te leggen wat dat betekent in aanvulling op een algemene brief met excuses en natuurlijk het informeren van de raad.

Het mooiste vind ik als een incident wordt gebruikt om de toezichthoudende rol van de gemeenteraad te versterken. Daarvoor moet je niet alleen aan de raad rapporteren wat er fout ging, maar ook laten zien wat er allemaal in de organisatie gebeurt, welk deel daarvan niet goed gaat en welk deel wel en welke maatregelen je neemt om incidenten te voorkomen. Op die manier gaat een organisatie leren van de dingen die niet goed gaan. Daarom adviseer ik gemeenten om op die manier hun raad in te lichten. En, tot slot, als er een incident is gebeurd dan kan ik dat voor ze in perspectief plaatsen. Je bent niet getroffen omdat je een gemeente bent, maar omdat je een organisatie bent die met computers werkt. Het is heel vervelend en natuurlijk moet je maatregelen nemen en met je inwoners communiceren, maar het kan elke organisatie overkomen.'

De uitvoering van toezicht en handhaving in het sociaal domein is ingewikkeld. Het budget is beperkt. De juridische vraagstukken zijn complex, evenals de ketensamenwerking en het uitwisselen van informatie. VNG Naleving ondersteunt gemeenten met praktische hulp, goede voorbeelden en kennisdeling. Preventie is het sleutelwoord. »

De voorkant moet goed geregeld zijn

Bij het verlenen en inkopen van zorg kunnen veel problemen voorkomen worden door zaken aan de voorkant goed te regelen. Ingrid Hoogstrate, directeur VNG Naleving: 'Dat betekent dat er voor de mensen die zorg nodig hebben goede voorlichting moet zijn, dat alle informatie in duidelijke taal gesteld moet zijn en dat formulieren zo eenvoudig mogelijk moeten zijn. Daarnaast is het essentieel dat gemeenten richting zorgleveranciers en bedrijven goede afspraken maken, scherp inkopen en scherpe eisen stellen waarop een leverancier kan worden afgerekend. Ook dat is preventie.'

355
gemeenten maakten gebruik van de dienstverlening van VNG Naleving

27
grootschalige wijkgerichte projecten werden door VNG Naleving ondersteund (bijvoorbeeld wijkgerichte aanpak of aanpak recreatieparken)

500
mensen deden mee aan het landelijk congres Toezicht en Handhaving

750
mensen uit 200 gemeenten volgden de opleidingen en trainingen

VNG NALEVING*

Handhaving begint met preventie

Belangrijke troeven zijn een wijkgerichte aanpak, duidelijke communicatie met cliënten en concrete kaders bij het aanbesteden van zorg. •

Extra budget voor toezicht kinderopvang

VNG heeft met ondersteuning van VNG Naleving gesignaleerd en onderbouwd dat er onvoldoende middelen waren voor toezicht op kinderopvang en gastouderopvang. Het Rijk heeft in 2019 extra budget toegevoegd aan het gemeentefonds om het toezicht op de kinder- en de gastouderopvang te versterken.

8+

is het gemiddelde cijfer dat gemeenten aan VNG Naleving gaven voor de dienstverlening

Informatieknooppunt Zorg

In 2019 hebben wij een grote rol gespeeld bij de uitwisseling van informatie tussen gemeenten en andere organisaties zoals zorgverzekeraars of de Belastingdienst, met name op het gebied van zorgfraude. Dat gaat van preventie tot invordering. Ingrid Hoogstrate, directeur VNG Naleving: 'Wij zijn een van de partners in het Informatieknooppunt Zorg (IKZ). Op dit moment zijn zo'n 150 gemeenten hierbij aangesloten, maar wij zouden het liefst zien dat alle gemeenten meedoen. Informatie-uitwisseling via een keten is minder waardevol als niet de hele keten meedoet.' Het Ministerie van VWS bereidt op dit moment een wetswijziging voor waarmee aansluiting op het IKZ wettelijk geregeld wordt.

Kennisloket Onderzoek Vermogen Buitenland (OVB)

Het kennisloket (OVB) helpt gemeenten die in het kader van handhaving willen onderzoeken of mensen die een uitkering ontvangen wellicht ook vermogen hebben in het buitenland. Dit soort onderzoek is juridisch complex en tijdrovend. Het kennisloket biedt actuele informatie over vermogensonderzoek in het buitenland. Het kennisloket is opgezet in samenwerking tussen VNG Naleving, het Ministerie van SZW, SVB en UWV.

*Tot 6 april 2020: VNG Kenniscentrum Handhaving en Naleving (KCHN)

Jan Hamming,
Burgemeester van Zaanstad
'Samen zorgen dat iedereen meedoet'

In Zaandam liggen de wijken Poelenburg en Peldersveld. Landelijk bekend van een vlogger, bij burgemeester Jan Hamming hebben deze wijken inmiddels een plek in zijn hart. Jan Hamming: 'Het zijn wijken met mooie maatschappelijke initiatieven en prachtige mensen. Tegelijkertijd zijn het wijken waar inwoners het moeilijk hebben. Hier groeit bijvoorbeeld een op de drie kinderen op in armoede en hebben substantieel meer mensen een uitkering.

De leefbaarheid van deze wijken en de toekomstkansen van de kinderen gaan achteruit en de criminaliteit grijpt om zich heen. Dat konden wij niet accepteren. Daarom ben ik er trots op dat we samen met bewoners, professionals en overheid een "pact" hebben gesloten. In dit pact maken we afspraken en committeren we ons voor de komende 20 jaar aan deze wijken. Een voorbeeld hiervan is de verlengde leertijd van 2,5 uur die kinderen vanaf 2020 gaan krijgen. De kracht zit hem in twee zaken: de lange adem en de gezamenlijkheid.

Ondertussen werken we samen met verschillende partners om deze wijken te verbeteren. Een voorbeeld is de samenwerking bij het verbeteren van de leefbaarheid van één specifieke flat in de wijk Peldersveld waaraan ook VNG Naleving meewerkt. Aan de hand van risico-indicatoren hebben we in beeld gebracht wat achter de voordeur speelt en dat gecontroleerd via huisbezoeken. Dit was niet alleen een controle op rechtmatigheid in de sociale en fiscale sfeer, maar ook een vraag naar de zorgbehoefte. Bewoners kregen vervolgens een passend aanbod met onder andere als doel verdere begeleiding naar participatie/integratie. Deze aanpak was op twee punten succesvol: besparingen vanwege geconstateerde fraude en positieve maatschappelijke effecten voor bewoners met een zorgvraag. Maar wat vooral opviel was het enthousiasme van de projectdeelnemers. Zo zorgen we samen dat iedereen meedoet, want dat is uiteindelijk waar we het voor doen.'

BOA's zijn zichtbaar en aanspreekbaar

Gemeentelijke BOA's zijn de ogen en oren van de stad en hebben een grote rol waar het gaat om leefbaarheid en veiligheid. Ze zijn zichtbaar en aanspreekbaar en komen in actie bij overlastmeldingen. Bijvoorbeeld een autowrak dat al wekenlang een schaarse parkeerplek bezet houdt, een voetgangersgebied waar gefietst wordt, honden die niet aangelijnd zijn of afvalcontainers waaromheen het vuil zich opstapelt. Door snel op te treden, lukt het doorgaans om de situatie beheersbaar te houden. Dat betekent niet dat ze meteen een boete uitdelen; een goed gesprek kan ook prima werken. Het gaat uiteindelijk om het realiseren van gedragsverandering.

Georganiseerde criminaliteit brengt de rechtsstaat in gevaar. De onderwereld kan de bovenwereld corrumperen. In 2019 hebben wij onze aandacht gericht op de positie van gemeenten bij de aanpak van ondermijning. Hans Boutellier heeft op ons verzoek een essay geschreven om de discussie op gang te brengen. Voor een effectieve ››

Ondermijning: drie punten voor de politieke agenda

Wat is de positie van gemeenten in het kader van ondermijning? Om daarover de discussie op gang te brengen hebben wij Hans Boutellier, bijzonder hoogleraar Polarisatie en Veerkracht, gevraagd om op eigen titel een essay te schrijven. In dit essay 'De andere kant van de medaille' maakt Boutellier een analyse van de opkomst van ondermijning in Nederland als een vorm van 'hidden impact crime'. Hij komt op basis van deze analyse tot drie punten voor de politieke agenda:

1. Duidelijke verdeling van verantwoordelijkheden tussen strafrechtelijk en bestuursrechtelijk perspectief
2. Structureel programma voor buurten en regio's zonder kansen
3. Maatschappelijk debat over wenselijke houding tegenover drugs

Daarnaast vraagt hij in het bijzonder aandacht voor de capaciteit van handhaving en opsporing, ofwel de politiecapaciteit. Het essay heeft al veel interessante discussies opgeleverd die in 2020 zeker worden voortgezet.

Aanpak ondermijning moet richting preventie met structureel budget

In 2019 heeft de minister van Justitie en Veiligheid geld vrijgemaakt voor de aanpak van ondermijning en het inrichten van een multidisciplinair interventieteam. Martine Meijers van het VNG-team Veiligheid: 'Dat is niet genoeg. Er moet structureel geld beschikbaar komen. Daarbij moeten we ons bewust zijn dat mensen voor onder andere een (centraal) interventieteam worden onttrokken aan de politie-eenheden die toch al onderbezet zijn. Ze worden ingezet voor opsporing, terwijl zij een preventieve rol zouden moeten spelen in wijken en buurten. Het structureel verbeteren van politiecapaciteit vraagt dus ook aandacht. Door een gebiedsgerichte aanpak in wijken komt preventie ook bij het kabinet steeds meer in beeld als iets waar aandacht en geld voor nodig is. Dat is een positieve ontwikkeling.'

VEILIGHEID

Ondermijning aanpakken in de wijken

aanpak van ondermijning is meer capaciteit nodig in opsporing en handhaving. Dat betekent: **structureel meer geld** en een goede **informatie-uitwisseling** tussen gemeenten en partners van gemeenten. De aanpak van ondermijning gaat samen met een weerbare samenleving, een **weerbaar lokaal bestuur** en dito ambtenaren. »

'Een goede aanpak van ondermijning vraagt om een integrale inzet van repressie, preventie en afpakken. Dat moeten we als één overheid integraal en dichtbij mensen doen. Dus in de wijken en buurten waar zij wonen, werken en naar school gaan'

Nathan Ducastel, VNG-beleidsdirecteur Informatiesamenleving, Gemeenterecht, Lokale Democratie en Veiligheid

Informatie-uitwisseling

Informatie-uitwisseling tussen gemeenten onderling en gemeenten en partners (politie, justitie etc.) is cruciaal bij de aanpak van ondermijning. Het is niet de oplossing maar het maakt wel helder waar nu precies de vragen zitten. Het wachten is nu op een nieuw wetsvoorstel gegevensuitwisseling samenwerkingsverbanden dat in de maak is.

Een weerbare samenleving

De moord op advocaat Derk Wiersum september 2019 heeft weer eens laten zien hoe belangrijk het is om op te treden tegen ondermijning, tegen de groeiende invloed van grootschalige georganiseerde en ondermijnende criminaliteit op onze maatschappij. Een gezonde samenleving is een weerbare samenleving met een weerbaar bestuur.

Jan van Zanen: 'Als lokale volksvertegenwoordigers en gemeentebestuurders in Nederland staan wij naast onze collega's bij politie, Openbaar Ministerie en Rijk, in hun vastberaden inzet tegen de groeiende invloed van grootschalige georganiseerde en ondermijnende criminaliteit op onze maatschappij. Deze collega's kunnen zeker zijn van onze samenwerking en steun.'

GGU *

Digitale veiligheid: Citrix

Eind 2019 werden we opgeschrikt door een lek in Citrix, een applicatieplatform dat door duizenden organisaties wordt gebruikt. Dankzij ondersteuning van de Informatiebeveiligingsdienst voor gemeenten (IBD) zijn gemeenten niet in gevaar geweest en konden ze na een relatief korte onderbreking weer aan de slag.

Het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) sloeg meteen alarm toen het lek bekend werd. De IBD, een partner van het NCSC, startte onmiddellijk met het informeren en ondersteunen van gemeenten. In de gemeenten die niet al eerder de reparatiesoftware (patches) hadden geïnstalleerd, moest het systeem worden afgesloten. De IBD heeft de gemeenten daarna geholpen om de patches te installeren.

* Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering

Ons streven is om te bewegen van repressie naar preventie. Bij een preventieve aanpak van ondermijning hoort aandacht voor leefbaarheid en lokale kwaliteit. De wijkenaanpak kan daarbij helpen. Wat gebeurt er in wijken bijvoorbeeld met groepen jongeren? Hoe kan een kapperszaak waar nooit een klant komt, voortbestaan? Op het gebied van toezicht »

Werken aan de lokale kwaliteit

Als gemeenten willen we niet alleen bezig zijn met repressie maar vooral ook met preventie. Of zoals Hans Boutellier in zijn essay zegt: de lokale kwaliteit. Daarvoor willen we naar een hernieuwde vorm van gebiedsgericht werken ofwel de wijkenaanpak. Dat kan in grotere en kleinere gemeenten zijn. Waar het om gaat is de integrale samenwerking binnen een gebied dat kampt met een complexe problematiek op verschillende domeinen. Zoals het er nu naar uitziet zal de minister van Veiligheid en Justitie hiervoor geld reserveren in de Voorjaarsnota 2020. Het gaat weliswaar nog om kleine bedragen maar het is een positieve ontwikkeling, een stap in de goede richting.

Een goed voorbeeld van een gebiedsgerichte aanpak is het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) In het NPRZ werkt de gemeente Rotterdam samen met het Rijk, bedrijfsleven en vele maatschappelijke organisaties aan het verbeteren van dit gebied. Het doel is ervoor zorgen dat opleidingsniveau, arbeidsparticipatie en woonkwaliteit in 20 jaar stijgen naar het gemiddelde van de vier grote steden in Nederland.

‘De capaciteit van de politie staat zeer ernstig onder druk. Er is veel winst te behalen als BOA’s net als de politie zouden kunnen handhaven bij kleine verkeersovertredingen, niet in plaats van maar samen met.’

Jan van Zanen, VNG-voorzitter en burgemeester van Utrecht

OOG OP UITVOERING

Voorwaarden wietexperiment nu goed op orde

Gemeenten zijn voorstander van een gesloten coffeeshopketen om illegale teelt en verkoop via criminele netwerken tegen te gaan. Wij willen kortom, een consistent beleid voor de hele keten: van productie en handel tot verkoop en gebruik. Met dit uitgangspunt in ons hoofd hebben wij de AMvB die de uitvoering van de Wet experiment gesloten coffeeshopketen regelt, beoordeeld. In een position paper hebben we onze bezwaren in tien punten geformuleerd.

Op acht van de tien punten hebben we de Kamer kunnen overtuigen van ons standpunt. Zo mogen burgemeesters bijvoorbeeld bepalen waar de locaties komen voor de teelt van wiet, en zijn onze eisen aan het businessplan zoals dat op de teeltlocatie van toepassing is, ingewilligd. Het mag geen grote eenzijdige wietplantage worden, maar er moet een variëteit aan planten geteeld worden. De teler moet van onbesproken gedrag zijn. Met deze maatregelen hopen wij te voorkomen dat georganiseerde criminaliteit vat krijgt op de telers. Wat betreft de coffeeshophouders: zij zijn in deelnemende gemeenten verplicht om mee te doen aan het experiment en moeten meer aandacht hebben voor de gezondheid van gebruikers, onder andere in de vorm van preventie en voorlichting op gebruik.

Martijn Groot Nibbelink van VNG-team Veiligheid: ‘2019 is dus vooral een lobbyjaar geweest waarin wij ervoor gezorgd hebben dat voorwaarden en financiën in de uitwerking van de wet goed geregeld zijn. Dat blijkt ook uit het feit dat ondanks grote zorgen daarover, toch veel gemeenten zich hebben gemeld om mee te doen. 2020 gaat gebruikt worden om binnen gemeenten de uitvoering te regelen zodat in 2021 gestart kan worden.’

en handhaving in de wijken kunnen BOA's een prominente rol spelen als de ogen en oren van de politie. Gemeenten zijn voorstander van een gesloten coffeeshopketen. In 2019 hebben we gelobbyd voor goede voorwaarden en financiën in de Wet experiment gesloten coffeeshopketen. •

Handreiking depolarisatie

Het Rijk, het Nederlands Genootschap van Burgemeesters en de VNG hebben samen een 'Handreiking depolarisatie' ontwikkeld.

Polarisatie kent tal van verschijningsvormen, heeft meerdere oorzaken en gevolgen en doet zich op zeer uiteenlopende terreinen voor. Polarisatie kan leiden tot wij-zij-denken en een voedingsbodem vormen voor conflict en spanning tussen groepen. Landelijk, maar zeker ook in de lokale samenleving, veroorzaakt dit toenemende bezorgdheid en gevoelens van onveiligheid.

De 'Handreiking depolarisatie' is geen blauwdruk met aanwijzingen hoe te handelen, maar biedt inzicht in kennis en ervaringen. Ze is daarmee bruikbaar bij het opzetten of aanpassen van de eigen depolarisatiestrategie. De handreiking is bedoeld voor gemeentelijke bestuurders, ambtenaren en communicatieadviseurs.

'Handhaving voor en door gemeenten' weer up-to-date

Het gemeentelijk handhavingslandschap is en blijft dynamisch. Zo wint de invloed van het 'bestraffende bestuursrecht' steeds meer terrein. Een logisch gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen en actuele thema's, zoals 'ondermijning'. Daarnaast zien we onder meer een grotere complexiteit van juridische vraagstukken en een toename van de invloed van internationaal recht. Kortom, genoeg reden voor het VNG-team Recht om in 2019 de juridische handleiding 'Handhaving door en voor gemeenten' te actualiseren. De handleiding biedt praktische adviezen over het handhavingsbeleid met een bespreking van actuele wetgeving en jurisprudentie. Ook zijn modelbesluiten, checklists en stappenplannen opgenomen.

OOG OP UITVOERING

BOA's

Waar kunnen gemeenten hun buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's) inzetten, welke bevoegdheden zouden BOA's moeten hebben? Daarover hebben we in 2019 vele gesprekken gevoerd. Het gaat daarbij om veiligheid versus leefbaarheid en om principiële vragen over de rolverdeling en bevoegdheidsverdeling tussen politie en BOA's.

Martine Meijers van het VNG-team Veiligheid: 'De vraag is hoe dit dossier zich het komende jaar gaat ontwikkelen. Het blijft een moeizaam gesprek. De Kamer heeft de minister gevraagd om een visie te ontwikkelen op de politie. Wij blijven zeggen, betrek daar de BOA's bij. Zij zijn onderdeel van toezicht en handhaving in de openbare ruimte.'

Wettelijk is het zo geregeld dat BOA's van de leefbaarheid zijn en politie van de veiligheid. Maar in de praktijk zien we een handhavingstekort bij de politie, bijvoorbeeld waar het gaat om verkeershandhaving. Dat raakt ook aan de leefbaarheid. BOA's zouden hierin veel kunnen betekenen. Er is eind 2019 een motie in de Tweede Kamer aangenomen over een pilot waarbij BOA's ook de bevoegdheid krijgen om te handhaven bij kleinere verkeersovertredingen in Utrecht. Martine Meijers: 'Dat is mooi voor Utrecht maar ook voor onze lobby. Zo'n pilot kan het begin zijn van een goed gesprek over de bevoegdheden van BOA's op het gebied van verkeer.'

Met de decentralisaties hebben gemeenten meer taken gekregen. Daar komen de Omgevingswet en de energietransitie straks nog bij. Deze extra taken vragen om sterk lokaal bestuur en een goed functionerende democratie. De minister van BZK heeft eind 2019 haar visie neergelegd op de inrichting van het openbaar bestuur. Dit gaat deels over ontwikkelingen ››

De samenwerking goed regelen

De minister van BZK heeft de Tweede Kamer oktober 2019 een brief gestuurd met haar zienswijze en plannen voor de toekomst van het lokaal bestuur. Onder meer over taakdifferentiatie tussen gemeenten en regionalisering. Ze doet daarbij voorstellen voor het versterken van ontwikkelingen die in gemeenten al zijn ingezet. Zo gaan wij bijvoorbeeld via zogenaamde Thorbecke-experimenten samen met gemeenten toekomstscenario's ontwikkelen voor lokaal bestuur en lokale democratie.
Ook regionalisering en de betrokkenheid van raden bij regionale samenwerkingsverbanden blijft een punt van aandacht en ontwikkeling. Raadsleden voelen zich soms onvoldoende betrokken bij regionale samenwerkingsverbanden. De Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) biedt weliswaar ruimte om colleges en raden bij elkaar te zetten als besluitvormend lichaam maar dat gebeurt nog onvoldoende. Als VNG zijn we nauw betrokken geweest bij de voorgenomen wijzigingen in de Wgr om onder meer op dit punt verbeteringen aan te brengen.

Regel de verhoudingen tussen medeoverheden

De Staatscommissie Parlementair Stelsel, de commissie-Remkes, heeft eind 2018 in haar eindrapport een aantal wijzigingen in het parlementair stelsel voorgesteld. Wij zouden graag zien dat daar het lokale niveau bij betrokken wordt. Zo stelt de commissie een wet op de decentralisaties voor. Logischer zou zijn een wet op de decentrale overheden. Belangrijker en fundamenteler is de vraag hoe de decentrale overheden zich verhouden tot elkaar en tot hun medeoverheden. Wat zijn de taken, wat is medebewind, wat is de taak die het Rijk heeft overgedragen aan gemeenten? Dat moet goed vastgelegd worden. In 2019 hebben we hard gewerkt aan het vernieuwen van de Code Interbestuurlijke Verhoudingen. Een actief toegepaste code werkend vanuit een Wet op de decentrale overheden kan decentralisaties optimaal ondersteunen.

LOKAAL BESTUUR EN DEMOCRATIE

Meer taken, een sterker lokaal bestuur

die gemeenten al hebben ingezet of vraagstukken waarover wij met gemeenten in gesprek zijn om **scenario's** op te halen. Hoe kun je bijvoorbeeld (regionale) **samenwerking** democratisch goed regelen? Voldoet de Wgr nog? Hoe kunnen burgers invloed uitoefenen op het lokaal bestuur? **Hoe verhouden overheden zich tot elkaar?** »

sterken

Goed toepasbare model-verordeningen met hoge juridische kwaliteit

Met onze modelverordeningen voorzien wij gemeenten van modellen met een hoge juridische kwaliteit die op lokaal niveau goed toepasbaar is. Christiaan de Vlieger van VNG-team Recht: 'De VNG-modelverordeningen komen tot stand in samenwerking met gemeenten. We maken daarvoor gebruik van hun kennis en praktijkervaring. Wij zorgen voor een eenduidige juridische systematiek met uniformiteit in opmaak en stijl, eenduidige begrippen en onderlinge inhoudelijke samenhang.'

Alle modellen worden opgesteld in lijn met de '100 Ideeën voor de gemeentelijke regelgever' en houden rekening met de autonome status van gemeenten. Dat wil zeggen dat er waar gewenst meerdere keuzemogelijkheden worden gecreëerd binnen een model.

Inmiddels zijn er ruim 150 modelverordeningen over een groot aantal beleidsonderwerpen. Christiaan de Vlieger: 'We zijn er in ons wetgevingsteam trots op dat uit onderzoeken de modelverordeningen steeds weer naar voren komen als een van de meest gewaardeerde producten van de VNG.'

Experimenteren met scenario's

We zijn met gemeenten in gesprek over een visie op het lokaal bestuur en de lokale democratie (de Thorbecke-experimenten). Niet met het doel om een totaalvisie te maken, maar om scenario's te ontwikkelen waarmee we in 2020 gaan experimenteren. Het gaat erom dat je vanuit de bestaande kaders nadenkt over hoe je het bestuur organiseert rondom maatschappelijke vraagstukken. Dat gaan we samen met onze leden uitzoeken. We volgen daarin het advies van Wim Deetman over de governance van de VNG uit 2017 (De vierde dimensie, kennis vergaren, kennis delen en agenderend zijn). Deetman zegt daarin: 'De VNG is geen brancheorganisatie maar een vereniging van (mede)overheden.' 'Dat betekent', aldus Jeroen Lalleman van VNG-team Lokale democratie en veiligheid, 'dat we als we ons echt willen verenigen de richting vanuit de leden moet komen. We moeten daar het proces heel sterk maken. Vandaar ook dat we verwachten dat we niet op één advies gaan uitkomen maar op meerdere scenario's. Onze leden en de maatschappelijke opgaven zijn zo divers en veelsoortig, dat er wel eens bij elke opgave een ander model zou kunnen passen. De uitkomsten hoeven ook niet voor alle gemeenten en regio's dezelfde te zijn. We houden altijd oog voor de uitvoerbaarheid.'

In het programma Democratie in actie werkt de VNG samen met het Ministerie van BZK aan tal van activiteiten voor het versterken van de lokale democratie. Denk aan de ontwikkeling van de Quick Scan Lokale Democratie. Democratie moet je niet alleen goed regelen, democratie moet je ook vieren. Daarom hebben we samen met »

Doe de Quick Scan Lokale Democratie

Wilt u weten hoe het in uw gemeente staat met de lokale democratie? Doe de Quick Scan Lokale Democratie. De Quick Scan is ontwikkeld door het programma Democratie in Actie. Via een vragenlijst geven mensen van binnen en buiten het gemeentehuis hun mening over participatie, invloed, procedures, bewonersinitiatieven etc. Vooraf is er begeleiding door inhoudelijke experts en achteraf helpen adviseurs van Democratie in Actie gemeenten om met de antwoorden aan de slag te gaan.
Voorjaar 2019 hebben vijf gemeenten de Quick Scan getest. Deze vijf gemeenten hadden verbeterpunten, zoals vereenvoudiging van de vragen, maar ze waren zonder uitzondering enthousiast over de uitkomsten. Zo zei Peter Peeters, griffier van Brunssum: 'Voor veel mensen is het hebben van een mening één ding, daadwerkelijk participeren, is een volgende stap. De Quick Scan biedt daar een goede aanloop toe.' Voor Súdwest-Fryslân bieden de uitkomsten van de Quick Scan een prima startpunt voor een gesprek. Klaas Abma, programmanager transities sociaal domein: 'In Súdwest-Fryslân zijn we met een breed samengestelde begeleidingsgroep aan de slag gegaan (portefeuillehouder, ambtenaren, raadsleden en inwoners). Het is prachtig om met verschillende groepen aan tafel te zitten. Dat is voor ons de belangrijkste meerwaarde.'

Versterk de lokale politieke partijen

Oktober 2019 is het Expertiseteam Lokale Politieke Partijen opgestart. Het Expertiseteam onderzoekt wat de verschillen zijn tussen lokale afdelingen van landelijke politieke partijen en lokale politieke partijen. Denk daarbij aan financiering, opleiding en vorming, opbouw van expertise, en toegang tot onderzoek en wetenschap.
33% van alle raadsleden is lid van een lokale partij. De VNG houdt daar zorgvuldig rekening mee in haar governance. Er wordt scherp gelet op een evenredige vertegenwoordiging in bestuur en commissies. Op landelijk niveau is de financiering en ondersteuning van lokale partijen echter niet goed geregeld. Zo hebben lokale partijen geen wetenschappelijk bureau en nauwelijks of geen opleidingsfaciliteiten. Helaas ziet het ernaar uit dat de behandeling van de Wet politieke partijen waarin dit geregeld moet worden, doorgeschoven wordt naar het volgende kabinet. VNG-voorzitter Jan van Zanen pleitte tijdens de BALV in november nog voor een eerlijke verdeling van de subsidie voor politieke partijen: 'Lokale partijen zijn tot op heden verstoken van subsidie, terwijl sterke lokale politieke partijen ook essentieel zijn voor het goed functioneren van onze democratie.' Het expertiseteam komt naar verwachting in het voorjaar van 2020 met haar advies aan het bestuur.

het Ministerie van BZK in augustus het landelijk **Democratiefestival** georganiseerd. **Lokale politieke partijen** spelen in het gemeentebestuur een steeds grotere rol. Eenderde van alle raadsleden is lid van een plaatselijke politieke partij. De VNG zet zich in voor goede financiering van lokale partijen. Dit is nu niet het geval. •

Het Democratiefestival

Op 30 en 31 augustus 2019 hebben we samen met het Ministerie van BZK het Democratiefestival georganiseerd. Een groot experiment, maar een experiment waar we met een goed gevoel op terugkijken. Jeroen Lalleman van VNG-team Lokale democratie en veiligheid: 'Het is gewoon niet te bevatten als je op zo'n festival ziet hoe de democratie leeft in Nederland. We hebben er hiermee bovendien een extra mogelijkheid bij waarin mensen invloed kunnen uitoefenen op hun eigen leefomgeving. Want dat is democratie.'
Het festival bood legio mogelijkheden om te discussiëren over een breed scala van onderwerpen met ministers, burgemeesters, wethouders en raadsleden. Het contact tussen bestuurder en inwoner. Daar draaide het allemaal om. 'Ik ben trots', aldus Jeroen Lalleman, 'dat we dat voor elkaar hebben gekregen en hoe we hieraan als VNG Beleid en VNG Connect hebben samengewerkt met het Ministerie van BZK.'

GGU *

GGU StembureauApp

De complexe logistiek van verkiezingen ondersteunen: dat doet de StembureauApp. Dankzij de app zijn onder meer de verkiezingsuitslagen sneller bekend. De app is ontwikkeld door de gemeente Rotterdam, maar wordt inmiddels door meer gemeenten gebruikt. Daarom is doorontwikkeling en beheer van de app overgedragen aan VNG Realisatie.

* Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering

Invoering WOO vraagt veel van gemeentelijke organisatie

Het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet Open Overheid (WOO) dat op 2 januari 2019 is ingediend, moet nog parlementair worden behandeld.
De VNG steunt op hoofdlijnen de WOO zoals die er nu ligt. Het wetsvoorstel is een verbetering ten opzichte van het oorspronkelijke voorstel. Zo is bijvoorbeeld de verplichting om een online informatieregister in te richten, vervangen door een overheidsbreed meerjarenplan voor het verbeteren van de informatiehuishouding en komt er een mogelijkheid om stukken gefaseerd openbaar te maken. Maar dat laat onverlet dat het nog een aardige dobber zal zijn voor gemeenten om de wet te implementeren. De VNG heeft 2019 vooral gebruikt om een beeld te krijgen van de kosten van de WOO en de impact van de nieuwe wet op de gemeentelijke organisatie.

In Brussel was 2019 een jaar van transitie. Het jaar van de Europese verkiezingen met een nieuw Parlement, een nieuwe Commissie, een nieuwe gemeentelijke en provinciale delegatie in het Comité van de Regio's en uiteindelijk ook het besluit van de Britten om de EU te verlaten. De commissie-Juncker heeft zijn laatste jaar gebruikt om lopende voorstellen »

Aan tafel bij de regionale ontwikkelings-programma's

We hebben ons ingezet om gemeenten aan tafel te krijgen bij het opzetten van de Europese programma's voor regionale ontwikkeling (EFRO-programma's). Gemeenten zijn aan die tafel behoorlijk ondervertegenwoordigd. De provincies beheren en schrijven die programma's onder coördinatie van het Ministerie van EZK. Behalve de G4 worden gemeenten niet betrokken bij het opstellen van regionale programma's. We hebben een VNG-expertiseteam opgezet om de betrokkenheid van gemeenten bij de EFRO-programma's onder de aandacht te brengen van het ministerie. Het ministerie heeft toegezegd dat gemeenten nauwer betrokken zullen worden. In 2020 zullen we zien of dat ook daadwerkelijk het geval is. Het expertiseteam gaat nog een half jaar door om de vinger aan de pols te houden.

Over lokale belangen en Europese dilemma's

In aanloop naar de Europese verkiezingen heeft team Europa van de VNG samen met kenniscentrum Europa decentraal een verkiezingsdebat georganiseerd over lokale vraagstukken en Europese dilemma's. De centrale vraag was hoe Europarlementariërs ervoor kunnen zorgen dat Europese ambities en lokale belangen elkaar niet bijten. Elk thema met bijbehorend dilemma werd ingeleid door een lid van de VNG-commissie Europa en Internationaal. De conclusie luidde, er moet intensief samengewerkt worden met duidelijke kaders en werkbare regelgeving. Of zoals Jantine Kriens het na afloop samenvatte met een citaat van Herman Tjeenk Willink: 'Groter denken, kleiner doen'.

EUROPA

Een jaar van transitie

af te ronden zodat de nieuwe Commissie onder leiding van Ursula von der Leyen kon starten met een nieuwe agenda. Wat wel bleef doorlopen waren de onderhandelingen over de budgetten en daar heeft de Commissie meteen een flinke erfenis achtergelaten, want de onderhandelingen zijn nog nooit zo moeilijk geweest. •

De budgetverdeling voor de komende zeven jaar

Een groot Europees dossier in 2019 was de verdeling van de Europese budgetten. Europa werkt met zevenjarige budgetten en in 2018 heeft de Europese Commissie een voorstel gedaan voor de periode 2021-2027. De lidstaten staan echter zo ver uit elkaar dat ze nauwelijks hebben onderhandeld. Ze hebben vooral hun posities bevestigd. De uitkomsten van deze onderhandelingen zijn relevant omdat daarin staat welke budgetten voor regionale en sociale ontwikkeling naar decentrale overheden toe gaan. Waaronder het ESF+, dat straks naar de arbeidsmarktregio's gaat. Als VNG zijn we in 2019 toch begonnen om het arbeidsmarkt-programma samen met sociale partners vorm te geven, ook al weten we niet precies hoeveel budget we hebben. Dat is dus wel nog een flinke adder onder het gras.

Uniforme regels passen niet bij divers Europa

Het Comité van de Regio's heeft het advies van Cor Lamers (burgemeester van Schiedam) aangenomen over het achtste milieu-actierogramma van de Europese Unie. In dit actieprogramma adviseert Cor Lamers de EU om te stoppen met nadenken over klimaatproblemen en te starten met praten over oplossingen. In het verlengde daarvan wijst hij erop dat Europa zich kenmerkt door gedetailleerde sectorale wet-geving met uniforme termijnen: 'De ene regio is de andere niet. Europa is inmiddels heel divers, met gemeenten en regio's die integraal samen-werken. Dat botst met uniform Europees beleid en wetgeving.' Cor Lamers adviseert de EU om daar in zijn toekomstige beleid rekening mee te houden.

Green Deal

Op de drempel van 2019 presenteerde vice-voorzitter Frans Timmermans de Green Deal van de Europese Commissie. De week voorafgaand aan de presentatie heeft Frans Timmermans hierover gesproken met het Comité van de Regio's. De Green Deal is een pakket aan maatregelen dat in 2020 verder wordt uitgerold. Er komt een voorstel voor een Europese klimaat-wet naar het voorbeeld van ons Klimaatakkoord.

Jan van Zanen co-president van de UCLG

VNG-voorzitter Jan van Zanen is namens Europa benoemd tot co-president van de UCLG, het wereld-wijde netwerk van steden en lokale en regionale overheden. Hij is gekozen met de steun onze Europese zuster-organisaties die vertegenwoordigd zijn in de CEMR, de Europese koepel van de VNG. Als co-president wil hij zich sterk maken voor de Global Goals als uitgangspunten voor bestuur op lokaal én globaal niveau.

De Nederlandse gemeenten en de Caribische eilanden Aruba, Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Saba en Sint Eustatius zijn in het Koninkrijk met elkaar verbonden. De VNG stimuleert het leggen van collegiale verbindingen tussen de eilanden en gemeenten. In 2019 ondertekenden we bijvoorbeeld een intentieverklaring met het Ministerie van BZK voor het uitwisselen ››

Meer structurele uitwisseling met de Caribische eilanden

Tijdens het VNG Jaarcongres 2019 ondertekenden Jan van Zanen namens de VNG en Raymond Knops namens het Ministerie van BZK een intentieverklaring om een impuls te geven aan de uitwisseling van kennis en ervaring tussen Nederlandse gemeenten en de zes eilanden in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Eilanden kunnen nu een verzoek indienen om ondersteuning en de VNG gaat dan op zoek naar manieren om dat mogelijk te maken, bijvoorbeeld via detachering van gemeenteambtenaren. Het Rijk levert waar nodig financiële ondersteuning. Bij de ondertekening zei Raymond Knops hierover: 'Ik hecht veel belang aan de uitwisseling van gemeenteambtenaren tussen Nederlandse gemeenten en het Caribisch deel van het Koninkrijk. Met dit uitwisselingsprogramma geven we hieraan een meer structureel karakter.'

Vraaggestuurd de Caribische eilanden ondersteunen

De VNG werkt al vele jaren aan een goede verbinding tussen de Caribische eilanden van het Koninkrijk en de Nederlandse gemeenten. De sterke banden werden goed zichtbaar na de orkaan Irma. Vele Nederlandse gemeenten stonden klaar om te helpen met financiering en mankracht. Dat heeft geleid tot zichtbare resultaten: zo is op Sint Maarten de grote toename in aanvragen voor (her)bouwvergunningen goed verwerkt en is de voorbereiding op nieuwe rampen flink verbeterd. Structurele ondersteuning is echter niet optimaal. Onder meer vanwege verschillen in staatkundige positie. De VNG heeft april 2019 een strategie opgesteld voor de ondersteuning van de Caribische leden van het Koninkrijk. Daarin hebben we vastgelegd dat we vraaggestuurd gaan werken; lobbyen waar gewenst en ondersteuning waar nodig. Maarten Beks van de VNG-Concernstaf: 'We gaan zo veel mogelijk relevante contacten leggen. Er is nog een wereld te winnen als het lukt om van collega tot collega verbindingen te leggen tussen de Caribische eilanden en Nederlandse gemeenten.'

OVERZEESE GEBIEDSDELEN

Kennis en ervaring uitwisselen met collega's

van kennis en ervaring met de Caribische eilanden van het Koninkrijk. Ook ontwikkelden we een strategie om overzeese gebiedsdelen **structureel en vraaggericht** te ondersteunen. Een mooi voorbeeld van kennisuitwisseling tussen gemeenten is het **wegenproject op Bonaire**. •

OOG OP UITVOERING

Project: Aanleg en onderhoud van wegen op Bonaire

De ingenieursbureaus van Rotterdam en Alphen aan den Rijn ondersteunen Bonaire bij het aanleggen en onderhouden van wegen. Zij stellen hun kennis en expertise beschikbaar en doen waar nodig suggesties voor bestuurlijk-organisatorische verbeteringen. Rob Schnepper, senioradviseur bij het Ingenieursbureau Rotterdam: 'Wij hebben een adviserende en ondersteunende rol, we gaan dus niet op de stoel van bestuurders en uitvoerders zitten. Wij helpen lokale mensen om aanleg en onderhoud goed in de vingers te krijgen. Verder houden we het simpel, we gaan niet alles met alles verbinden. Op Bonaire richten we ons bij de wegenbouw op drie elementen: een goede afwatering (om te voorkomen dat vuil water de zee in stroomt), het voorkomen van beschadiging aan kabels en leidingen en waar mogelijk het aanleggen van fietspaden naast de wegen.' Daarnaast kijken we of we de zaken zo duurzaam mogelijk kunnen realiseren.
Het gaat op Bonaire om een flink project, dat 16 jaar in beslag zal nemen en in totaal circa € 100 miljoen aan investeringen vraagt.

steunen

De missie van VNG International luidt Building Better Futures: wereldwijd bouwen aan een betere toekomst via versterking van het democratisch lokaal bestuur. Kwaliteit en inrichting van het lokaal bestuur is onlosmakelijk verbonden met de ontwikkeling van landen. Met onze missie, onze kennis van zaken en worteling in lokaal bestuurlijk Nederland ››

Global Goals

Steeds meer Nederlandse gemeenten sluiten zich aan bij de Gemeenten4GlobalGoals-campagne. Eind 2019 stond de teller op 87. De combinatie van fysieke en sociale duurzaamheid spreekt gemeenten aan. De VNG wil via deze campagne zo veel mogelijk gemeenten stimuleren om mee te doen. Uit de vele acties die in 2019 zijn georganiseerd, licht projectmanager Eline Vermeer er twee uit: de koppeling aan de omgevingsvisie en de vlaggendag: 'We hebben vier gemeenten begeleid bij het koppelen van de Global Goals (GG) aan hun omgevingsvisie. Daarvoor hebben we vanuit de GG een afwegingskader gemaakt dat gebruikt kan worden bij het opstellen van een omgevingsvisie. In maart 2020 worden de bevindingen verspreid via een handreiking. Mooi moment in 2019 was ook dat meer dan 50 gemeenten op 25 september de GG-vlag uithingen om te laten zien dat ze werk maken van de doelen. We staan met de GG-duurzaamheidsagenda aan het begin van een nieuw "decade of action". Alle reden voor gemeenten om aan te sluiten.'

In **30**
landen over de hele wereld werkzaam aan projecten ter versterking van democratisch lokaal bestuur

€ 27,3
miljoen omzet in 2019

51,7%
financiering komt van internationale opdrachtgevers zoals EU, Wereldbank en USAID

340
experts ingezet

27.000
expertdagen georganiseerd, deels met inzet van Nederlandse gemeenten

87
Global Goals gemeenten

VNG INTERNATIONAL

Building Better Futures

dragen wij via projecten en programma's hieraan bij. Ook de één-concern-gedachte binnen de VNG maakt VNG International sterker. We mogen immers onze missie uitvoeren namens de Nederlandse gemeenten waar dagelijks door honderden bestuurders en duizenden ambtenaren wordt gewerkt aan ontwikkeling van de samenleving. •

Een waardevol partnerschap van Rijk en gemeenten

Minister Sigrid Kaag voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking sprak januari 2019 bij de nieuwjaarsbijeenkomst van VNG International lovende woorden over het werk van VNG International. De minister ging in op het belang van goed functionerende (lokale) overheden voor het bevorderen van stabiliteit en het bouwen aan een betere toekomst voor burgers. De projecten van VNG International en de daarin deelnemende gemeenten dragen daaraan bij. Kortom, een waardevol partnerschap van Rijk en gemeenten. Ook de inzet van Nederlandse gemeenten voor de duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN, de SDG's of Global Goals, kon op waardering van de minister rekenen. Die ambitieuze doelen kunnen alleen gerealiseerd worden met de inzet van iedereen.

'De oplossing van de vluchtelingencrisis en het migratievraagstuk ligt niet alleen in Europa. Ik ben ervan overtuigd dat een deel van de oplossing ligt in versterking van het openbaar bestuur in de landen waar vluchtelingen vandaan komen.'

Rob Metz, burgemeester van Soest en lid van de internationale delegatie van de VNG-commissie Europa en Internationaal.

Projecten en programma's: drie voorbeelden

Oekraïne

Oost-Oekraïne is een gebied waar mensen weinig of geen vertrouwen hebben in het openbaar bestuur. Bovendien hebben ze te maken met een Russische en een Europese invloedssfeer. VNG International ondersteunt in dat gebied projecten die mensen laten ervaren dat het wel degelijk mogelijk is om afspraken te maken met gemeenten. Een eenvoudig voorbeeld is het opknappen van een verwaarloosd, onveilig parkje. Wij hebben gemeentebestuurders geholpen om samen met de omwonenden het park op te knappen en te voorzien van speeltoestellen. De essentie is hier niet zozeer de staat van het parkje als wel het betrekken van inwoners; laten zien dat een overheid betrouwbaar kan zijn. Arne Musch, projectleider: 'Wij hopen dat als je dit op het lokale niveau keer op keer demonstreert, je het vertrouwen in de overheid en de rechtsstaat bevordert en dat dit invloed heeft op het functioneren van de centrale overheid.'

Libië en Tunesië

Belangrijke projecten in Libië en Tunesië zijn de zogenaamde cross-borderprojecten tussen beide landen. Zo zijn er in alle grensgemeenten kantoren neergezet om zaken grensoverschrijdend te managen. 'We proberen te voorkomen', aldus projectleider Neila Akrimi, 'dat mensen en goederen de grens over worden gesmokkeld. We hebben dus een tweeledig doel: de mensenrechten van vluchtelingen bewaken en economische criminaliteit tegengaan. Wij doen dat niet zelf, maar steunen gemeenten om hun positie te versterken en hun rol daarin volledig te spelen.'

Rwanda

In Rwanda ondersteunt VNG International zes snel groeiende steden met capaciteitsopbouw. VNG International werkt hierin nauw samen met de gemeenten Eindhoven en Rheden. Eindhoven ondersteunt deze steden onder andere bij het realiseren van betaalbare huisvesting voor mensen die naar de stad trekken. De Gemeente Rheden ondersteunt de stad Rubavu op het gebied van inclusieve lokale economische ontwikkeling met een focus op toerisme. Studenten van Hogeschool Van Hall Larenstein helpen bijvoorbeeld de autoriteiten in Rubavu met het ontwikkelen van plannen voor een strandboulevard.

Een park van burgers

Veel burgers willen meer van de lokale democratie dan eens per vier jaar een vakje rood kleuren. In het hele land zijn er initiatieven en projecten waarbij gemeenteraden invloed en zeggenschap delen met groepen burgers. De raad van Tilburg gaf in 2015 de inrichting van een tien hectare groot nieuw stadspark uit handen. De omvorming van het voormalige Van Gend&Loosterrein kwam tot stand met ideeën van Tilburgse burgers. Het spoor van Van Gend&Loos ligt er nog en is overgroeid met planten. Het Spoorpark is in 2019 geopend. Echt een plek voor en door burgers: er wordt van alles georganiseerd, van buurtcamping en zumbaworkshop tot openlucht schaaktoernooi.

Jantine Kriens maakte in 2019 bekend in het voorjaar van 2020 terug te treden als algemeen directeur van de VNG. Leonard Geluk is haar opvolger.

JANTINE KRIENS

Hoe kijk je terug op je tijd bij de VNG?
Het was boeiend, zowel in maatschappelijk en persoonlijk opzicht als in het opzicht van organisatie. In zeven jaar tijd maakten we een enorme versnelling van de digitalisering mee. Je zag de fragmentatie in de politiek, en ook dat veel koepelorganisaties het moeilijk hadden. De VNG is er gelukkig in geslaagd om de eenheid te bewaren en sterk te blijven als ledenorganisatie en als belangenbehartiger.

Hoe paste de baan als algemeen directeur VNG in je loopbaan?
Het is een cadeautje als je tegen de zestig bent en een baan krijgt waarin je gebruik kunt maken van alles wat je daarvoor hebt gedaan. Ik ben leerkracht geweest, ambtenaar bij het Rijk en bij de gemeente, gemeenteraadslid, wethouder, loco- en waarnemend burgemeester.

Wat was je persoonlijke drijfveer?
Mijn persoonlijke motief zit in de inhoud, in al die ontwikkelingen. De publieke zaak, de rol van de overheid in de samenleving. Alle thema's gingen daarover. Het klopte als een bus.

Hoe kijk je aan tegen de organisatie en de mensen die er werken?
Het is ontzettend knap dat de organisatie een enorme groei heeft doorgemaakt en daar goed is uitgekomen. Toen ik begon, hadden we een omzet van enkele tientallen miljoen, nu is dat bijna drie keer zoveel. In de beginjaren – we zaten aan het einde van de crisis – piepte en kraakte het. De organisatie zat op slot. Dat was voor de VNG een moeilijke tijd, het was altijd een kweekvijver geweest van jonge mensen die doorstroomden. Uiteindelijk is het losgekomen toen de arbeidsmarkt aantrok. Nu werken we weer met veel jonge mensen.

Wat ga je missen? Waar kijk je het meeste naar uit?
De mensen met wie ik samenwerk, ga ik missen. In een samenwerking gebeurt er altijd iets met je. Je bent anders bij de één dan bij de ander. Als je geluk hebt, kun je bij het samenwerken boven jezelf uitgroeien. In de periode van de grote toestroom van asielzoekers in 2015 moesten we met veel mensen de schouders eronder zetten. Dat was een mooie tijd. Ik ben nieuwsgierig naar de Jantine Kriens die straks naar voren komt als al dat werk ophoudt. Wie ik dan ben, dat vind ik leuk om te gaan ontdekken.

men aan

LEONARD GELUK

Hoe kijk je uit naar je tijd bij de VNG?
Ik heb er veel zin in; het is een spannende baan in een boeiende tijd. Tussen gemeenten en Rijk is er veel te doen, zowel inhoudelijk als in de relatie. Veel gemeenten hebben zorgen over de verantwoordelijkheden die bij hen op het bord liggen, terwijl ze de eindjes nauwelijks aan elkaar geknoopt krijgen. Het is een spannende tijd om naar de VNG over te stappen.

Hoe past de baan als algemeen directeur VNG in je loopbaan?
Voor mij is het een logische stap in een continuüm. Ik ben gemeenteraadslid geweest, consultant, wethouder Onderwijs en de laatste zes jaar bestuurder van de Haagse Hogeschool. De overgang van wethouder naar schoolbestuurder was niet groot. Nu is het opnieuw een kleine stap naar het politiek-bestuurlijk domein. De constante is de interesse en het gevoel van verantwoordelijkheid voor het openbaar bestuur.

Wat is je persoonlijke drijfveer?
Ik was al jong nieuwsgierig naar hoe het in de politiek werkte achter de schermen. Van huis uit kreeg ik een gevoel van verantwoordelijkheid mee. In Rotterdam leerde ik dat gemeentepolitiek ontzettend relevant is. Burgers beschouwen de gemeente en de Rijksoverheid als een overheid. Ze moeten veel meer hand in hand opereren. Hoe krijgen we in Nederland dingen voor elkaar? Dat is voor mij de belangrijkste vraag.

Hoe kijk je aan tegen de organisatie en de mensen die er werken?
Mijn basisbeeld is heel positief. In vroeger tijden was de VNG een enigszins verkokerde organisatie. Maar, ik heb begrepen dat dit is veranderd in de afgelopen jaren. Ik heb een hoge pet op van de kwaliteit en de toegevoegde waarde. Ik kijk uit naar het verdere kennismaken.

Wat ga je missen? Waar kijk je het meeste naar uit?
De Haagse Hogeschool is een bruisende, interessante omgeving met allemaal jonge mensen met permanent festivals, activiteiten en discussies. Dat ga ik missen. Ik kijk ernaar uit om bij de VNG te gaan werken aan alle maatschappelijke domeinen waar gemeenten aan werken. Daarin is er ook altijd reuring. Het gaat over heel Nederland en het is een ander soort bestuurlijke verantwoordelijkheid.

Het jaar 2020 brengt een crisis zonder precedent. De uitbraak van het coronavirus raakt iedereen in de samenleving. Het virus kost vele honderden mensen het leven. De capaciteit van de zorg komt in de knel.

Het maatschappelijk leven is stil komen te liggen. De scholen zijn dicht, net als de horeca, de culturele sector en veel winkels. Werkgelegenheid staat op het spel en veel zzp'ers zitten van de ene op de andere dag zonder omzet.

De overheid staat voor de opgave om de gevolgen van de coronacrisis te verzachten. Het kabinet komt met een pakket maatregelen om burgers en bedrijven tegemoet te komen. Gemeenten halen alles uit de kast om regelingen, zoals noodsteun voor zzp'ers, goed en snel uit te voeren. Het sociaal domein komt verder onder druk te staan.

Het verlenen van Wmo-zorg, jeugdhulp en ggz is complex ten tijde van de coronacrisis. Ook zijn er extra zorgen over kinderen die kwetsbaar zijn door de dreiging van huiselijk geweld, nu de scholen dicht zijn. Gemeentelijke handhavers zien erop toe dat de maatregelen om sociaal afstand te bewaren, worden nageleefd.

De crisis versterkt het besef dat gemeenten en het Rijk elkaar nodig hebben. Dit vraagt samenspel gebaseerd op wederkerigheid en gelijkwaardigheid. Voldoende middelen en voldoende regelruimte zijn essentieel om de gemeentelijke taken te kunnen uitvoeren.

In de aanloop naar de Kamerverkiezingen van 2021 gaan we ons daarvoor hard maken. Dat willen we breed aanpakken door alle leden erbij te betrekken. In de gemeenten zitten mensen met de kennis en de netwerken bij alle politieke partijen. Niemand kan het alleen. Samen de schouders eronder, het is de enige manier.

DOORKIJK NAAR 2020

Gemeenten en Rijk hebben elkaar nodig

Financiële kerncijfers van de VNG

(bedragen x € 1.000)

Geconsolideerde balans van de VNG per ultimo	2019	2018
Vaste activa	75.102	**69.933**
Vlottende activa	78.510	**70.917**
Groepsvermogen	(64.627)	**(61.975)**
Voorzieningen	(2.764)	**(2.068)**
Kortlopende schulden	(86.221)	**(76.807)**
	0	**0**

Geconsolideerde staat van baten en lasten van de VNG	2019	2018
Contributie	22.787	**21.921**
Totale baten	148.016	**132.575**
Totale lasten	149.848	**134.284**
Bedrijfsresultaat	(1.832)	**(1.710)**
Financiële baten en lasten	1.067	**1.262**
Vennootschapsbelasting	(318)	**(431)**
Resultaat boekjaar voor bestemming	**(1.174)**	**(879)**

Het aandeel in het resultaat van de VNG-bedrijven in het resultaat (na VpB) van de Vereniging is als volgt opgebouwd	2019	2018
VNG Connect B.V.	327	**179**
VNG Risicobeheer B.V.	271	**580**
VNG International B.V.	188	**144**
VNG Realisatie B.V.	22	**25**
VNG Naleving B.V.	194	**454**
VNG Diensten B.V.*	(90)	**(50)**
	912	**1.332**

*VNG Diensten B.V. fungeert als houdstermaatschappij van de VNG-bedrijven

Zie voor de volledige financiële verantwoording over 2019 het Financiële Jaarverslag 2019 op vng.nl

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
www.vng.nl